
GAUDEO

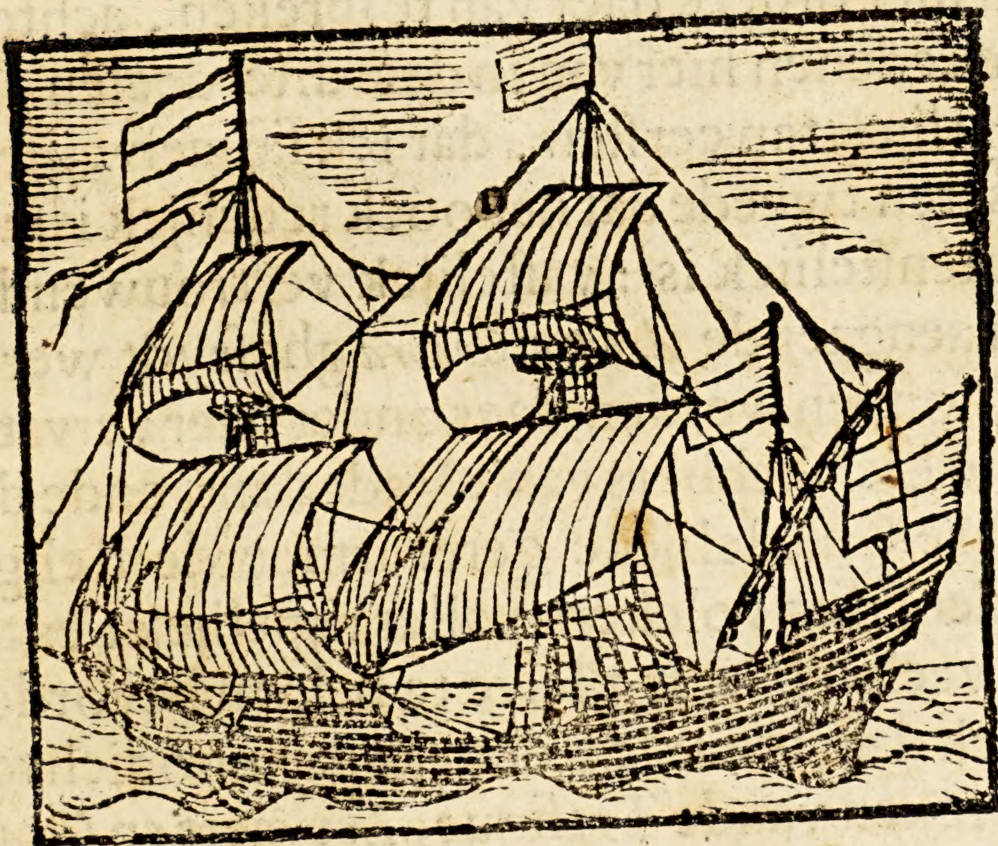
AENWYSINGE:

Datmen vande Oost en West-Indische Compagnien/een Compangie dient te maken.

Mitsgaders

Twintich Considératien op de Trafyque, Zeevaert en Commertie deser Landen,

Concordiâ res parvæ crescunt.

In 'sGRAVEN-HAGHE,

Gedruckt by *Ian Veeli*, Boeckverkooper in de Gortstraet, 1644.

De Inleydinghe.

DEwijle datter teghenwoordich by veel Lief hebbers en verstandige persoonen van't Vaderlant voorgheslaghen wert, datter noodich en dienstich waer datmen vande Oost ende West-Indische Compagnie eē Compaignie maeckte: ende dat my het selfde dunckt te zijn een sake van seer groote ghewichte, ende die in alle manieren dient int werck gestelt te werden, soo en hebbe ick niet ledich konnen sitten sonder mijne redenen en insichten de voorsz Lief-hebbers ende oock alle anderen, die noch niet ghenoechsaem onderrecht sijn, dien aengaende, mede te deylen ten eynde op dat alsulcken hooch-noodich en Godsalich werck [het welcke ongetwijffelt geweldich teghengesproken en gecontramineert sal werden] dies te beter by de staet deser Landen, of Regenten en Vaders der selver gherecommandeert, ende dat daer op na behooren by haer gelet en wijselijck gedelibereert mach werden.

Ende om met ordere daer van te spreken, achte ick noodich te sijn mijne redenen hier van in dese drie deelen t'onderscheyden: namentlijck ten eersten, dat ick sal aenwijsen dat het wel doenlijck is: ten tweede dat het oock redelijck is: en ten derden dattet seer dienstelijck is: vastelijck vertrouwende datmen alles wat dien aengaende *Aro* en *Contra* gheseydt wert, of ghesustineert soude konnen werden, daer onder haer vervatten: versoeckende op alle Lief-hebbers van't Vaderlant, ende de voortplantinge der ware Christelijcke gereformeerde Religie onder de blinde Heydenen en volckeren, alles rijpelijck t'examineren ende voor soo veel in haer is, t'selve te helpen bevorderen.

Doch eer ick daer toe trede, dunckt my noodich te sijn int passant yet te spreken vande Trafique, Zeevaert en Commertie deser Landen, dewijle dat na mijn oordeel, niet rijpelijck hier van, sonder de kennisse van dien, gesproken of besloten kan werden: wilt dan met my soo langhe eens astreden, ende sulcx int korte door-loopen.

Consideratien/

Op de Trafijque, Zeevaert, en Commertie deser Landen.

De Trafique / Zeevaert en Commertie die in dese Landen wert gedreven en gheexerceert is inder daet de ziel van onsen staet/ 'tleven van ons lichaem ende de groote Peerle aen onse Croon/ doch alhoewel by alle verstandighe dat wel bekent is / soo laet ons echter/ tot een rememoratie van dien/ dat int korte eens beschrijven/ op dat die geene die noch ten vollen daer van niet en zijn onderrecht/ oock dat selve mogen weeten/ ende onse nakomelingen mede inscherpen.

Ten eersten, dan/ soo moetmen weten dat dese vereenichde Nederlanden/ ende specialijck Hollant en Zee-lant / van nature de alderbequaemste gelegentheyt hebben tot den alghemeene Coop-handel/ Trafique en Zeevaert door de heele werelt/ ende dat niet alleen van wegen hare situatie/ of datse sodanich leggen datse uyt de selve in drye dagen in Engelant/ Schot-lant/ en Jutlant/ in ses of seven daghen in Vranckrijck / Yrlandt/ Denemercken/ Noorwegen en Swede / in veertien daghen in Spaengien/ Poortugael/ Barbarye/ de Canarische/ en Vlaemscye Eylanden/ mitsgaders tot Danzick en Coninx-bergen/ in drie weecken in Moscovien/ tot Riga en Revel/ ende in een maent of ses weecken in Italien Griecken-lant en Turkie konnen zeylen : Nochte oock niet alleen / dat de groote en treffelijcke Revieren van dē Rhijn/ Maes/ Schelde/ Jssel ende Eems voorby en deur haer loopē dat oock de selve en Weser dicht by haer leggen/ by welcke gelegentheyt/ sy tot den handel van Duytslant en andere naburige Landen voor alle andere natien gepræfereert zijn/ maer oock van wegen hare inwoonders der welcker veel duysenden daer toe geimployeert konnen werden/ so tot Schepen te bouwen als ter Zee te varen/ int regart dat de Lant-bouwerye / insonderheyt in Hollant/ by het Vrouvolck wort waerghenomen/ die de Kaes en Boter meest maken/ ende Koepen regeeren / behalven dat doorgaens alle of de meeste Ingesetenen seer tot den Coophandel en Zeevaert geneycht zijn.

Ten tweede, soo ist sulcx dat de Trafique/ Zeevaert en Commertie dese laeste hondert Jaren/ en insonderheyt sedert dat de Steden van Antwerpen/ Gent en Brugge nu lest by den Coninck van Spagnien zijn verovert sodanich in dese Landen is aengewassen en toegenomen dat d' Ingesetenen van dien onder haer getrocken hebben/ meest den handel over den geheelen

nertbodem te water ende alle anderen die ontrocken / sulcx datter nu gheen plaets of Landt naulijcx kan ghenoemt werden / daer sy niet en varen en Trafyqueren / ten ware de Landen van West-Indien leggende onder t'gebiedt van den Coninck van Castilie / en eenighe andere daer sy noch naer trachten.

Ten derden, 'Tis mede sulckx dat d'Ingesetenen deser Landen van nature niet alleen genegen maer oock seer abiel of bequaem zijn tot de Commertie ende Zeevaert / mitsgaders het bouwen van Schepen en alles wat daer aen dependeert / int regart van haer goet verstant / neersticheyt / getrouwicheyt en goetaerdicheyt / sulckx datmen met waerheyt wel mach seggen dat haers gelijcke in de weerelt daerinne niet en is ende dat sy met halff soo veel volck en kosten een Schip sullen uptrusten en over Zee brengen als eenige andere natien / het welcke dan geen kleyne oorsaecke is van de groote Zeevaert en Commertie deser Landen / ende waer door d'Ingesetenen van dien / daerinne in soo korten tijt zijn toegenomen.

Ten vierden, Ist oock waerachtich dat door de goede gelegentheyt deser Landen tot de algemeene of generale Commertie / Zeevaert en Trafijque door de heele weerelt / een seer groot getal van menschen / uyt alle Landen en steden van Europa / in deselve haer hebben neergeset / gelijck dat gemeenelijck gebeurt / sulckx dat deselve alle andere Landen verre overtreffen in alderhande hantwercken en Manufacturē / so van Sijde / Linnē / Wolle / Katoen / Gout / Silver / Koper / Tin / Yser en alle andere stoffen / dewelcke tot veel Milioenen in waerde Jaerlijcx uyt deselve Landen werden vervoert om in andere Landen geconsumeert te werden / zijnde alle deselve gelijck als vruchten van dien.

Ten vijfden, 'Tis mede onwedersprekelijck dat door dese groote Trafijque en Zeevaert / de particuliere Steden niet alleen van dese Landen ongelooffelijck zijn verbetert / vergroot en in kostelijcke gebouwen toegenomen / maer oock de platte Landen van dien : Hier en boven soo is daer door den Staet deser Landen / medsatelijck te spreken / soodanich verbetert datse niet alleen hondert plaetsen tot haer defentie royalijck hebben gefortifiseert en geprovideert / maer oock datse in dienst hebben ende konnen onderhouden wel tachtich duysent mannen en hondert en vijftich Schepen van Oorloge : boven en behalven dat sy noch alles hebben wat tot den Oorloge meer van noode is : sulckx dat deselve Landen suffisante macht hebben om met Godes hulpe / haer selven te defendeeren / niet alleen tegen den Coninck van Spangnien / haer onversoenelijcke Vyant / maer oock tegen alle anderen die haer soude willen aentasten / mitsgaders : om by goede occasie offensive Oorloge te voeren : hier en boven ist credit van dien daer door oock seer vergroot sulcx datse tegen kleyne intreste / van d'Ingesetenen / soo veel penningen konnē krijgen als sy begeerē : ter sake van alle 't welcke sy by alle Potentaten des werelts sodanig werden gerespecteert even als of sy een machtich en geweldich Coninckrijck waren / gelijckt oock meer als reden is.

Ten sesten, 't Is mede een saecke die van geen kleyne consideratie is / dat door de Commertie / en Zeevaert die dese sestich laeste Jaren in dese Landen

den

den is geëxerceert d'Ingesetenen van dien soodanich in middelen of Kapitalen zijn toegenomen / datmen met waerheyt wel kan seggen dat sy de grootste schat en rijckdom des weerelts besitten : want alsmen dat Point curieuslijck soude willen ondersoecken / men sal bevinden dat by deselve zijn daer sy absolupt over commanderen meer dan duysent Schepen / die bequaem zijn ten Oorloge te gebruycken / behalven noch wel soo veel Schepen Reezeylen die eygentlijck bequaem zijn om de koopmanschap over Zee te halen en te brengen : ick late staen alle de Haringbuyssen en binnelantsche Schepen die wel ses duysent zijn int getal: Item / dat sy in haer dienst hebben over de tachtich duysendt Man Zee-luyden / het fraeyste volck vande weerelt die in getrouwichheyt / abielheyt / en andere Scheeps-deuchden haers gelijcken niet en hebben : voorts d'Ammonitie / en dat het alderprincipaelste van allen is / namentlijck de schat van gelt en goet die sy besitten / is soo groot dat ick wel seker ben dat alle Potentaten van Europa / of alle der selver schatten by een gelecht / niet en soude konnen by de haeren vergeleken werden : een saecke opt hoochste te verwonderen / ende het welcke de weerelt voor desen noyt en heeft beleeft.

Ten sevensten, Oyt dese Particulieren is oock d'Oost-Indische Compagnie opgherecht : dewelcke inden tijdt van dertich Jaren tot die macht is gekkommen datse tegenwoordich in haeren dienst heeft wel vijfthien duysent Man / en hondert en vyftich Schepen alle bequaem ten Oorloghe / Item datse besitten of ghenoechsaem alleen in haer ghewelt heeft de Moluckische Eylanden / daer de Naghelen en Notemuschaten groeyen / ende daer de Foulie wast / zijnde de Ziel vande Oost-Indische Negotie? daer en boven heeftse eygen Steden en vaste plaetsen aldaer / eensdeels die sy selfs gebout ende anderdeels de Poortegijsé ontnomen hebben: behalven voorts haer Cantooren door heel Indien : Sy staen met meest alle Coningen aldaer in goede vrientschap / en kontract wegen de Negotie der selver Landen sy hebben seer abiele persoonen in haeren dienst / ende regeren haeren staet met seer goede ordere : haer vyanden ontsien sy niet / ja tasten die selfs aen by goede occasie : sy hebben oock de selve groote afbreuck gedaen ende veel rijcke gheladen schepen afgenomen. In somma / men soude met recht van haer konnen segghen dat sy meester zijn vande Oost-Indische Negotie / de welcke van so groote merite is dat ick / noch niemandt machtich is / t'selve na waerde te beschrijven : alleene wil ick alle verstandigen te bedencken geven / dat / als door dese haer Trafyque hier te Lande ghebracht werden de waerde van ontrent tachtich of hondert tonnen gouts aen coopmanschappen alle Jaren / ende daer tegens maer uytghesonden wert maer het vierdepart van dien / gelijck oock maer gheschiet (alle Equipagien en Victualien uytghesondert noch oock de wijnen / Inlantsche Manufacturen en handtwercken die sy mee nemen niet ghereкent / om dat al t'selve vruchten vant Lant zijn] so kan een ygelijck dan daer uyt soo klaer als den dach wel reeknen / wat proffijt het ghemeen ende de Compagnie int besonder voor haer Participanten daer uyt al heeft getrocken / ende noch van Jaer tot Jaer is treckende : ende consequentelijck wat groote proffijten dat d'Inghesetenen

vande

vande Coninck van Spagnien daer door zijn ontrocken : hier en boven
staet op dien handel noch dit te considereren dat de Particuliere Inghese-
tenen deser Landen/daer door oock eẽ bysondere goede occasie hebben/om-
me met de overkomende goederen haer Particulier proffijt te doen/ met de-
selve te koopen gelijck als upt d'eerste hant ende na alle andere Landen te
senden daer die begeert zijn : Eyntlijck ist seker dat dese Oostindische han-
del geen kleyne oorsaecke is/vande vermeerderinge der Commertie en Zee-
vaert deser Landen/ende een versekeringe vande geduricheyt van dien :

Ten achsten, Opt dese Gemeente hier voren genoemt is oock opgerecht
de West-Indische Compagnie/eer van meer dan van minder consideratie
als d'Oost-Indische Compagnie/eñ dat ten aensien/dat d'Oost Indische
Compagnie eygentlijc of alleen maer tot dien eynde is opgerecht/om d'In-
gesetenen vande Coning van Spagnien die profijten t'ontrecken/die sy jaer-
lijckx upt Oost-Indien haelden, ende om d'Onderdanen van dese Landen
die toe te voeghen ende alsoo by consequentie den Coninck van Spagnien
afbreuck te doen tot verlichtinge van desen staet : maer de West-Indische
Compagnie / heeft niet alleen grooter Capitael ghemaeckt maer is onder
andere tot dien eynde mede opgerecht omme den Coninck van Spagnien
offensivelijck in Brasilien/Guinea/Angola en West-Indien aen te tasten/
ende hem alle de selve Landen waert moghelijck t'ontnemen/ende dat tot
dienst van alle Inghesetenen van desen Staet / eer en reputatie des selven/
voort-plantinghe vande ware Christelijcke ghereformeerde Religie/ af-
breuck vande Coninck van Spagnien ende haer particulier proffijt : een
sake die opt hoochste noodig was/gelijck dat niet noodich is hier int lange
te deduceren ; ende is dese Compagnie van soodanige macht datse in haren
dienst houden over de thien duysent Man/ende wel hondert en meer Sche-
pen bequaem en wel voorsien ten oorloge : ende is niet nodich hier te verha-
len wat groote daden sy heeft uytgherecht/ wat af-breuck sy den Coninck
van Spagnien heeft gedaen/en wat groote dienst aen desen staet en d'In-
gesetenen van dien/want dat soude alleen een besonder groot Tractaet ver-
eyschen/doch om int korte daer van te spreken : Men moet bekennen en is
onwedersprekelijck dat dese Compagnie soo groote daden heeft gedaen als-
men in geen Historien diergelijcke vint geschreven / daermen de heele Wee-
relt over van heeft gesproken tot grooten lof van haer en desen staet : datse
daer door de mediate oorsake zijn van dat haer Ho: Mog: ende zijn Hoog-
heyt hier te lande offensive den Coninck van Spagnien hebben aengetast
eñ tot verscheyde tijden merckelijcke af-breuck gedaen: Eñ dat oock d'Oost
Indische Compaignie/gedurende hare procedeuren/ haren staet byna in
volkomen perfettie heeft gebracht : ende of wel dese Compagnie aen haer
participanten so groote winsten tot noch toe niet en heeft konnen uytdeylẽ
als d'Oostindische Compagnie aen haer participanten/daer upt en moet-
men te deucht en nuttigheyt van dien niet oordeelen/maer die moet eygent-
lijck in haer actien ende gemeene nuttigheyt gesocht werden/ waerinne de-
se Compagnie d'Oost-Indische soo verde passeert / als by maniere van
spreken/de Son de Mane doet : de nuttigheyt die de gemeene Ingesetenen
van dese Landen daer upt trecken/zijn seer groot/sulcx datmen wel een heel

Trac-

Tractaet daer van soude konnen maken / doch 't selve kan eenichsints daer uyt afgenomen werden / dat sy Jaerlijcx in dese Landen brengen / uyt de quartieren of Landen die sy den Coninck van Spangien hebben afghenomen als andersints / over de t'sestigh Tonnen Gouts / soo in Gout als Coopmanschappen : welcke Coopmanschapen met groot proffijt vande Particulieren / ende tot groot voordeel van den Staet na andere Landen wederom werden gesonden / en daer verhandelt ende dat daer tegens het derdepart soo veel niet derwaerts wert gesonden / wel verstaende dat daer vooren andere Landen hebben ghetrocken : want alles wat meer derwaerts gaet so van Inlantsche Manufacturen en andere hantwercken / gelijck ooc alle Equipagien / en Victualien zijn eyghentlijck / ten aensien vant gemeen geen oncosten / dewijle alle t'selve vruchten zijn van 't Lant en eygen hantwercken van d' Ingesetenen : alle welcke benefitien / door dese Compagnie / d' Onderdanen vande Coninck van Spagnien zijn ontrocken / ende dese Landen toegebracht ende is mede van geen kleyne consideratie dat door dese Compagnie de algemeene Trafique / Zeevaert en Commertie deser Landen oock grootelijcx wert bevestigt / en versekert / ende van tijt tot tijt deselve noch meer en meer sal doen wassen en toenemen / gelijck dat alle verstandigen sullen oordeelen.

Ten negenste, 't Is mede sulcx dat niet alleen de Particuliere Ingesetenen deser Landen / by de voornoemde Trafyque / Zeevaert en Commertie benefitien trecken / die daer mede omgaen of haer selven daerinne exerceren / gelijck daer zijn alle Coopluyden / Winckel-houders en Ambachts-luyden / maer oock mede alle andere Inghesetenen van wat staet ofte conditien die oock zijn : want daer door konnen alle persoonen die legghende penninghen hebben de selve tot goede intereste uytsetten / t'sy dan aen 't Lant ofte andere die aen de negotie dependeren op d'een of d'ander wijse : de Landen en Huysen zijn daer door niet alleen in waerde maer oock in Jaerlijcksche Pacht ende Huyr seer gheresen ende dat doort groot gelt dat daer door hier int Land komt / en dat d' Ingesetenen in getal so seer toenemen / oock dat de vruchten soo wel gelden / gelijckmen dat van tijt tot tijt / na dat de Trafyque en Zeevaert is toegenomen / heeft ghesien / sulcx dat alle die geene de welckers middelen ter saecke van sulcx / of in de waerde of incomsten zijn vergroot dat selve naest Godt / de Trafique / Commertie en Zeevaert hebben toe te schrijven : hier neffens soo mochten oock alle luyden van staet en offitien mede ghedencken / dat hare Jaerlijcksche tractementen en andere benefitien die sy trecken al mede daer uyt zijn haer voornaemste voetsel trecken al mede daer uyt zijn haer voornaemste voetsel trecken gelijck mede alle Advocaten / Secretarisen / Procureurs / Notarisen / Clercken / Deurwaerders / Boden / en alle andere persoonen van soodanige Vocatien / die int aensien geen gemeenschap met de Negotie / schijnen te hebben / ten aensien dat alle de selve conditien / en Vacatien al mede indirecktelijck daer aen dependeren / ofte door de selve te beter vallen.

Ten thienden, Men moet oock dit weten / dat de groote trafique / Zeevaert en Commertie deser Landen / oock een oorsaecke is dat veel groote Capitalen uyt andere Landen in dese werden gebracht / ende dat voornamentlijck om dat deselve tot redelijcke avance aldaer konnen aengheleght of gheimployeert

ployeert

ployeert werden/so op de gemeene Comptoiren/of onder de koopluydẽ/als inde koopmanschap selfs / waer toe d'een of d'ander occasie aldaer niet en ontbreeckt : behalven dat mede om gelijcke reden veel honderden menschene uyt andere Landen daer Jaerlijckx komen woonen / om haer selven / of haer penningen/of andere luyden haer middelen in de voorschreve Negotie t'Imploieeren/of d'een of d'ander van dien te dienen : sulckx dat de groote Trafyque / Zeevaert en Commertie deser Landen een rechte sponse of pomp is waer door groote schatten / rijckdommen en meenichte van menschen in dese Landen werden getrocken en gehouden tot groote versterkinge der selver.

Ten elfsten. Alle die de humeuren vande gemeene Coopluyden en Ingesetenen deser Landen kennen/sullen eendraehtich dit getuygen / dat deselve seer inclineeren tot societeyten of om in Compagnien met anderen haere penningen aen te leggen/ t'sy dan om daermede simpelijck proffijt te doen/ gelijckmen dat gesien heeft by't oprechten vande Magelanische / Groenlantsche ende andere ontallicke onbekende Compagnien / die by of onder haer voor desen zijn gemaeckt geweest ende noch alle dagen gemaeckt worden/mitsgaders by't bedijken van verscheyde Wateren en Meeren hier te Lande en elders : t'sy dan oock om niet alleenelijck proffijt te doen maer oock om daer neffens d'Onderdanen van den Coninck van Spagnien afbreuck te doen/gelijck dat alle de Vrybuyt-Schepen getuygen die hier te Lande voor desen by de Particulieren zijn uytgereet : t'zy dan oock / om niet alleen profijt voor haer te doen / maer oock den Coninck van Spaengien afbreuck/en tot bescherminge vande gemeene Trafijque/ Zeevaert en Commertie deser Landen/gelijck dat de oude en nieuwe Geusen sullen seggen : t'zy dan om niet alleen voor haer Comp proffijt te doen/ des Coninck van Spaengiens Landen haer Negotie t'ontrecken/maer oock om de selve hier int Lant te stabileren/ gelijck dat klaerlijck te sien is by't formeren van verscheyden oude ende daer naer by de leste nieuwe vereenichde Oost-Indische Compagnie ; t'sy dan oock / om niet alleen voor haer Comp. proffijt te doen/des Coninckx Landen haer Negotie t'ontrecken / deselve hier te Lande te transporteren / maer oock om den voorsz Coninck van Spaengien onsen Vyant ende zijn onderdanen offensivelijck te water en te Lande aen te tasten/af-breuck te doen en te bekrijgen/tot verlichtinghe vande sware oorloge en lasten hier te Lande/mitsgaders omme de ware Christelijcke Ghereformeerde Religie onder de blinde Heydenen voort te planten het welcke de West-Indische Compagnie getuycht diemen hier te Lande tot dien eynde heeft opghereght : sulcx dat daer aen niet en is te twijffelen/somen noch eens een ander en grooter Compagnie hier int Lant wilde opreechten/ende op eenighe goede Fondamenten fonderen/of sulcx soude geschieden ende voorwaer t'selve en is niet vreemt / want men sien gemeenelijck in al sulcke gelegentheyt/dat als alles by verstandige vromen en ervaren luyden wort overleyt/uytgevoert/ende geadministeert/die al t'samen opt gemeene beste of de Maximen der selver Societeyt alleen sien en dat betrachten ; men heeft oock by experientie bevonden dat meest alle

Com-

Compagnien/diemen hier te Lande heeft opgerecht/en na behooren geadministreert groote proffijten hebben gegeven/en wel zyn gesuccedeert/gelijc alle de voor verhaelde exempelen daer getuygen van zijn/ ende sulcx seggen.

Ten twaelfften, 't Is mede wel te annoteren/als d' Ingesetenen van desen staet met malkanderen eenige Compagnie hebben opgerecht/dat sy daer inne niet licht beswijken/in cas dat int eerste/ ofte so nu so dan alles na vermoede niet en succedeert/ofte dat haer merckelijcke ongelucken overkomen/ maer dat sy dies niet tegen staende/met groote courragie daerinne continueren ende dat sulcx haer oock meestendeel wel is geluckt/gelijck daer van exempelen zijn / als het uytsenden vande eerste Schepen na Oost-Indien/ welcke voyagie/alhoewel die qualick afliep / soo en konde sulcx de reders van dien en andere personen meer/niet afschricken / omme noch machtiger vloot wederom derwaerts te senden/dat so wel is gesuccedeert dat daer op verschepyde Compagnien ende namaels de vereenichde Oost-Indische Companie is geformeert/waer uyt de tegenwoordige groote en profitable Oost-Indische handel/Zeevaert en Commertie met zijn appendentie is gesproten: de Bedijckinghe Beemster en Diemer-Meer konnen dit mede ghetuygen / dewelcke wederom in-gheloopen zijnde/met soo groote couragie vande Societeyt van dien zijn hervat / alsse eerst begonnen waren: de Navigatien vande Wijgats verclaert dit mede / dewelcke hoewel datse eens en meer malen ongeluckich was begonnen/ effenwel noch ten derde en vierdemael is ondernomen: maer insonderheyt is daer van een levendich exempel de West-Indische Compagnie/ dewelcke niet tegenstaende datse de Baya de todos los Santos wederom had verloren/ende dat alle haer onkosten om deselve t'onsetten te vergeefs gespendeert waren/die veel tonnen Gouts inporteerden/soo heeft sy nochtans courasieuslijck in haer voornemen volhert/ende is haer dat soo wel geluckt dat sy in korten tijt alle haer gelade schade heeft overwonnen/en daerenboven noch groot profijt gedaen/ sulcx datse aen haer participanten vijftich per cento heeft uytgekeert: Naderhant heeft sy wederom tot uytvoeringe van haere desseinen/ende om haer te maintineeren tot tweemael toe haer Capitael vergroot ende ghenoechsaem verdubbelt.

Ten dertienden, t' Is oock aenmerckens waerdich / dat dese ghemeene Participanten en andere buyten haer hebben gepractiseert ende een middel gevonden/omme haer actien of portien / die sy in eenich Compagnie hebben/tot alle tijden te konnen Veralieneren / Transporteren / versetten of verkopen/ende dat/omme niet alleene daer door uyt haer societeyt quijt te worden die geen goet gevoelen daer van en heeft en andere in stede te krygen van beter couragie/ Item oock omme tot allen tijden haer penningen wederom daer uyt te konnen trecken / alst haer niet langer gelegen is die daer in te houden of te missen / maer oock om alle sterf-huysen en erfgenamen van dien te accommoderen om haer gelt wederom te doen hebben/sonder datmen gehouden is daer na te wachtē tot dat de rekeninge vande voorschreve Compagnie ten eynde geloopen is/ofte datmen om alle sodanige de voorseyde Compagnie behoeft de dissolveren / het welcke een saecke is van

gedienstichept / ten aensien vande welcke d'Ingesetenen dies te liever en eerder haer penningen in de societeyten leggen.

Ten veertiende, Alsmen oock acht slaet op de oude gebruyckelijcke wijse inde gemeene Trafijque/Zeevaert en Commertie deser Landen / soo salmen bevinden dat die meest in Societeyten bestaet / want al van outs ist gebruyck geweest gelijckt noch is / datter qualick een Buys of Hulck of Boot hier int Lant is uytgereet of versonden / of sekere persoonen hebben met malkanderen dat gedaen / ende heeftmen continueelijck tot desen dage toe dat soo vervolcht/selfs mede int uytreden van alle andere Schepen/die buyten lants varen/ so datmen met waerheyt wel seggen mach datter van hondert Schepen niet een anders wert uytgerust als by een besonder Compagnie/diemen daerom oock Reders noemt van dit of dat Schip/ en dewelcke dienvolgens met malkanderen tot het gemeene beste van dien / so dickmaels dat vereyscht wert: ende daer komt het van daen dat de Commertie/Zeevaert en Trafijque deser Landen soo seer van tijt tot tijt heeft toegenomen/ omdatmen die voet heeft gevolcht/ en altijdt/ met rijpe deliberacie te werck gaende/goede uytcomsten gesien heeft/ doch d'een tijt beter als d'ander: daer uyt is oock gesproten datmen hier te Lande soo veel wateren en Meeren heeft drooch gemaeckt/dat anders zijn leven niet ondervonden soude zijn geweest/ Item oock de Oost en West-Indische navigatien/en alle andere diemē hier in hauden genomē heeft. Sulcx datmen met goet fondament kan seggen dat de voornaemste handel/Commertie en Zeevaert deser Landen in onderscheydelijcke Compagnien bestaet/eñ met rijpe deliberatie en consultatien van verstandige persoonen gedreven wert.

Ten vijftiende, 't Is mede niet vande minste Consideratie dat den algemeene handel/ Commertie en Zeevaerdt deser Landen inder daet niet anders is/als uyt alle Landen te halen wat daer te veel is/ende dat weder om te brengen daert gebreeckt of van noode is. Item alderhande materialen van buyten te halen of selfs te winnen / ende daer van te maken 'tgeene wy en andere Landen van doen hebben / Item een gevonden middel omme de voorseyde Koopmanschappen te konnen halen ende verbrengen / namentlijck de Schepen/sulcx dat dese Landen in der daet het Pack-huys of Magasijn zijn vande heele weerelt/daer alles eerst gebracht/ of gemaeckt ende van daer versonden wert daert van node is: dien volgens hoewel datter hier in't Lant sonderlingh geen Granen groeyen / soo is daer nochtans meer Koren als op eenige plaetse vande weerelt / ghelijck oock hoewel dat daer geen Wijnen wassen / soo vintmen nochtans daer meer Wijn als op eenich ander plaets daer die groeyen/'tsy dan in Vranckrijck / Spangien of Duytslant: Desghelijcx al groeyt daer geen Hout soo sietmen daer nochtans meer hout als in Noorwegen of Sweden/ende meer eyken hout als op eenige plaets van Duytslant of elders: van gelijcke is daer meer specerye als in heel Oost-Indien: meer Suyker als in Brasil daer die groeyt: meer Vlas als in Oosten: meer Garen en Linnen als in Slesien: meer zijde als in Persien / daer nochtans alle 'tselve groeyt en van daen komt / ende soo van alle andere Coop-manschappen meer: een sake die op't hooghste is te verwonderen/ende komt sulcx voornamentlijck daer door dat d'Ingesetenen

nen deser Landen alle deselve waren en koopmanschappen/door de bequaemheyt van haer Schepen en Scheeps-volck/so ras ende goeden koop uyt allen Landen konnen halen/ende wederom verbrengen daer die van doen zijn/voorts dat sy van nature bequaem zijn omme van alderley stoffen en Materialen Manufacturen en wercken te maken die by andere volckeren begeert werden / en sy van doen hebben/ als oock uyt oorsake d'inkomende en uytgaende goederen hier te Lande weynich bezwaert ende met kleyne onkosten opgeslagen/gelost ende wederom gheschecpt konnen werden.

Ten sesthienden, Dese groote Trafyque / Zeevaert en Commertie en is niet alleeen de mediate oorsaecke van dese florisante staet/ gelijck hier vooren is aenghewesen/maer oock 't fondament en upterste troost en toevlucht van dien want in cas dat de selve eenige onverwachte zwaricheyt over soude moghen komen / so ras sy by de Particulieren/mitsgaders by de Oost ende West-Indische Compagnien promte hulpe en assistentie bekomen van soo veel gelt en Schepen als sy van doen heeft/tot voorkominge of verhinderinghe van dien/ghelijckmen dat onder andere gesien heeft als wanneer den Vyant anno negenentwintich op de Veluw was ende Amersfoort hadde ingenomen/en datmen vorder inval door des Keysers Assistentie bevreesde : gelijck oock noch over veel minder Jaren als wanneer de machtige Spaensche Scheeps-Armade onder den Generael Oquendo in duyns was gekomen tot af-breuck van desen staet tot welcke tijden men gesien heeft/dat desen staet noch aen volck noch aen Schepen noch aen gelt of yet anders yet heeft ontbroken/om deselve armade te slaen / een saecke die by consequentie opt hoochste noodich was/ en daer de eer en reputatie der selver aenhingh / ja men heeft doen gesien datse vande Particulieren in een maent tijts ontrent hondert wel uytgheruste Oorloch Schepen bekomen heeft/ende dat/soo zijder twee hondert hadde willen hebben/dat sy die even so wel gekregen soude hebben : dat oock desen staet oorsaecke of occasie hadde/ofte daer toe gedrongen waer/ofte sulcx tot af breuck van haren Vyant nodich vont om een leger te senden in Spagnien/Italien/ de Canarische Eylanden of oock West-Indien of eenige andere Landen over Zee gelegen/om haren Vyant offensivelijck daer mede aen te tasten/soo en souden sy niet een Schip daer toe behoeven te maken noch koopen nochte provideren met ammonitie of eenige provisie van victualie/om haer leger derwaers te voeren ende int gaen en weder keeren te spijsen/want alle dat selve souden de Particuliere Negotianten seer gaerne aen-nemen met haer Schepen en op haer kosten te doen/ ende dat noch tot so Civile prijs / dattet wel eens soo veel by de staet selfs soude kostẽ/behalven dat sulcx alles in korten tijt soude konnen te wege gebracht werden/ja in drie of vier maenden/al waert datse hondert Oorlog Schepen ende twee hondert andere Schepen van doen hadde:ende is dit een sake van soo groote consideratie dat ick wel vrijlick mach seggen dat geen Coning noch Potentaet des werelts sodanige gelegentheyt heeft/noch dat de Grieckken noch de Romeynen diergelijcke gehadt hebben/ ende dat ter saecke van alleen desen staet by den Coninck van Spangien met recht is te vreesen/ende by alle andere Potentaten t'extimeren.

Ten sevethiende, Deselve Commertie en Zeevaert hier te Lande/is mede gheen kleyne oorsaecke vande goede alliantien en correspondentien die desen staet heeft met de meeste Potentaten des werelts/een saecke daer d'Ingesetenen van dese Landen veel is aengelegen ten aensien van haer Negotie: ende is deselve Heeren en Potentaten niet minder als ons daer aen gelegen/ en konnē niet laten desen staet daer over te beminnen ēn voor de conservatie van dien/so veel in haer is te vigileren om daer toe te contribueren/ende dat uyt oorsaecke dat sy hier te Lande tot haer contentement in korten tijdt en goede koop konnen krijgen/in kas soo sy in eenige Oorloge zijn vervallen/ of andere necessiteyt/alles wat sy van noode hebben/so van Soldaten Officieren/Ingenieurs/Constabels/Schepen/Bootsvolck/Geschut/Ammunitie/Victualie/Krijsgereetschap of andersints/gelijckmen dat voor desen aen zijn Majesteyt van Vranckrijck/de Republique van Venetien/de Coninck van Bohemen/ende noch onlangs aen den Coninck van Poortugael heeft gesien. Ten andere mede om dat wy haer/al leggen sy verde van ons in korten tijt konnen assisteren/gelijck dickmael is gesien/ sulcx dat de alliantien en correspondentien die desen staet heeft met verscheyde Potentaten / op seer goede Maximen en fondamenten zijn gefondeert / ende eer grooter dan minder sullen werden.

Ten achthiende, Door dese groote Trafique/Zeevaert ende Commertie sullen buyten alle twijffel de Rijckdommen/'tgetal der Ingesetenen/ende consequentelijck de macht en Reputatie van't Lant / van Jaer tot Jaer met Godes hulpe noch wassen en toenemen/voornamentlijck soo de selve/ als tot noch toe is gheschiet/behoorlijck wert ghemaintineert/ ende dat is eensdeels af te nemen uyt de proffijten / die van tijdt tot tijdt de Oost ende West-Indische Compagnien het ghemeen toebrenghen/ daer hier vooren van is gesproken ende kan sulcx wyder besloten werden uyt de proffijten die de visscherye vanden Haringh/ Salm/Traen/ghesoute en versche Vissen het gemeen heeft/Item oock uyt de proffijten vande Moscovische/Noorsche/Oostersche/Deensche/Sweetsche/France/ Engelsche / Irische/ Schotsche/Spaensche/Barbarysche / Italiaensche/Grieckische/Caribische en andere Navigatien/ dewelcken/hoewel 'tselve niet mogelijck is te begrooten/Jaerlijck het gemeen een ongelooflijck groot proffijt contribueert/ende sulcx is eensdeels daer uyt af te nemē/dat voor eerst alle vrachten en ongelden die de Coop-manschappen subiect zijn en betalen/ so van de selve van buytens Lants te halen/als wederom na andere Landen te brengen/pure Couquesten voort gemeen zijn/en dat daer van alleen maer moet afgaen soo veel als de Materialen bedragen/daer de Schepen van gemaeckt werden/ende die noch maer tot alsulcken prijs als die buytenslants kosten daer die vallen/om dat wy die met onse Schepen selfs halen/de rest watter meer behoort tot het maken en uytrusten van dien/zijn vruchtē en arbeytswercken vant gemeen/Item uyt de proffijten die daer en boven noch werden gedaen op de gehaelde en versonden goederen: Item dat tegen de groote profijten diet ghemeen uyt de Visserye treckt/alleen maer moet afgaen d'onkosten aen de Schepen/mitsgaders 'thout tot de tonnen/ en 'tsout dat

daer

daer toe hoort soo't in Poortugael kost: eyntlijck kanmen dat afnemen uyt de Fabrycque vande Manufacturen/ende sodanige hantwercken die in dese Landen werden gemaeckt ende buyten 's Landts gesonden/die eenige Milioenen int Jaer inporteren die daer voren aen 'tgemeen betaelt werden/en dat daer tegens alleen moet afgaen 'tgene de bloote stoffen buyten slants gekost hebben / die daer toe zijn gheimployeert: hier uyt sietmen dan klaer 'tgeene ick hier boven wil seggen/en kanmen lichtelijck oock daer uyt vatten dattet gheen wonder is / dat al sulcke Landen Rijck en machtich zijn/ daer veel vruchten en Manufacturen vallen die andere Landen van doen hebben/als dese Nederlanden/Italien/Vranckrijck/Duytslandt / Polen en Engelandt.

Nu eenige sullen mogelijck hier tegen willen segghen/dat het Ghemeen deser Landen alle de voornoemde profijten wederom spenderen/soo tot haer noodich onderhout als andersints: Dan daer op dient voor antwoort/dat sulcx groot abuys is / want in dat regart moetmen weten dat alles wat 't Ghemeen consumeert van spijse die hier te Lande groeyt of ghewonnen wort/dat dat geen consumptie is/voorts wat het Ghemeen consumeert in vruchten van andere Landen/dat sy daer inne maer soo veel consumeert als die buyten 's Landts kosten/om reden hier voren geseyt/sulcx datmen met waerheyt kan segghen dat het Ghemeen hier te lande den Wijn soo goeden koop drinckt als die van Spagnien/Vranckrijck en Duytslandt / datse de specerije/het Suycker en 't Broodt soo goeden koop eeten als die van Indien/Brasilien en Polen/en so alles meer datse consumeert: Voorts wat de Gemeente verdoet in Wolle/Linnen/ en zijde stoffen en andere materialen / dat sy daer inne niet meer en consumeert als de bloote stoffen buytens Landts hebben ghekost / om datse die tot soodanige Manufacturen selfs heeft ghemaeckt: Ende datmen op alsulcke wijse oock moet rekenen het blijven of nemen van haer Schepen / dat wel groote schade is voor de particuliere en die deselve toekomen / maer voort gemeen van geen sonderlinghe consideratie: het bouwen van kostelijcke Huysen/ en die oock soo te stofferen/is gheen consumptie/ maer veel eer een middel omme de gelden van de particulieren onder de gemeente te distribueren.

Ten negentiende, 't Is mede sulcx dat dese groote Trafijque / Zeevaert ende Commertie hier te Lande/ een seer bequaem middel is omme alle ingeborenen op een te houden onder onse eygen regeringe ende deselve mitsgaders alle Ingesetenen tot dienst en nutticheyt van desen staet of gemeene welvaert van dien t'employeeren/sulcx dat die daer door alle andere volkeren en natien konnen worden onthouden/ om haer met hulpe van deselve groot te maken / ofte van deselve onse hantwercken te leeren ende die onder haer op te rechten waer op de gemeene welvaert van desen staet ten deele gefondeert is/het welcke almede een groote maxime is daer desen staet sonderlingh wel op heeft te letten: Deselve is oock een middel omme de schamele ghemeente te werck te stellen ende eerlijck de kost te doen winnen/ja tot de kinderen van thien of twaelf Jaré toe/dewijle datter door maken vande Manufacturen en andere wercken overvloedige occasie is omme alle deselve int werck te stellen/ waer mede dan oock de armen gesonde persoonen

vande armoede verlost of daer van bevrijt en also belet werden de wel hebbende gemeente bes waerlijck te vallen: Voort soo onstaet mede daer upt datter by de welvarende persoonen / Continueerlijck groote aelmoessen voor d'armen insonderhept derselver krancken/en die haer kost niet winnen konnen gegeven werden /upt de welcke dan alle siecken en krancke ermen/ vreemdelingen en nootdruftige/ Weduwen en wesen/eerlijcke hantrepkingen genieten/ende behalven dat sulcx is een seer Godtsalich werck / Gode aengenaem/ende van hem dobbel vergolden wert/ soo is sulcx in effecte ooc een groote ontlastinge voor den staet vant Lant ende de Magistraten vande Respective Steden en plaetsen/ desgelijcx hebben oock alle persoonen/die in haer staet vervallen zijn hier door verschepde occasien om haer selven weder om op te rechten/ofte ten minstẽ haer eerlijck voorts te konnen erneren/ 't sy van door hulpe vande Respective Magistraten / of van hare goede vrienden of bekenden/ also d'een of d'ander occasie daer door nimmermeer ontbreeckt: alle persoonen van klepne conditie / doch van groote couragie worden daer door over bloedige occasien oock ghegheven omme tot staet en groote middelen te geraken/mits haer in dienst van d'een of d'ander te laten imploperen: De voortplantinge vande Studien en alle goede kunsten/ treckt mede gheen klepn voetsel upt de selve/ghelijck dat/en alles wat hier vooren meer is gesecht/hier te Lande klaerlijck blijckt.

Ten twintichste, 't Is oock wel specialijck 'tannoteren dat de Trafyque/ Zeevaert en Commertie/die in dese Landen wert geexerceert van een seer teere en zwacke natuere of consistutie is/die alle lief hebbers van desen staet ende insonderhept die in regeringe zijn wel behooren te kennen/op dat sy in alle haer actien wel speciale sorge mogen dragen voor de conservatie en augementatie van dien / als een saecke die naest de Religie de eerste is die haer behoort ter herten te gaen :ende by comparatie daer van gesproken/ick kan die niet beter vergelijcken / in dien regart / als by een Biecorf of zwerm Bpen / ofte by een teder en zwack lichaem : daermede ick seggen wil datmen groote en neerstige sorge moet dragen om die te conserveren / ja ick verlate en waerschouwe mits desen alle die daer aen gelegen is/ dat / ten sy dat sulcx wel specialijck in sonderlinge recommandatie wert gehouden/ datmen sich daer aen wel lelick soude konnen vergrijpen / ende wil alle liefhebbers van dien gansch troulijck vermaent en gewaerschout hebben/ dat sy haer niet en willen verlaeten op die opinie die by veelen / tot een vast fondament vande continuatie der Trafijque en Zeevaert in dese Landen is/ ende voor vast wort gehouden. Namentlijck dat de generale Negotie Zeevaert en Trafijque hier te Lande soodanich is gestabileert ende d'omliggende Landen en der selver staet sulcx gestelt/dat deselve hier wel eeuwich sal blijven/ende upt dese Landen nimmermeer vertrecken: voorwaer alle die haer dat inbeelden die gaen te los : ende ick wil die maer simpelijck wijsen op 't exempel van Brugghe en Antwerpen, welcke twee Steden immers in de Nederlanden het hooft vande Trafique en Zeevaert zijn gheweest gelijck Amsterdam nu is/ende dat sy in haer flozatie oock nopt haer selven hebben konnen inbeelden / dat eenigh Stadt of plaets in Nederlandt

landt haer die soude konnen ontrecken / ende nochtans sien wy datse in dese haer opinie grootelijcx geabuseert zijn gheweest. Ja dit wil ick segghen/niet teghenstaende dat de Negotie hier te Lande tot soodanige perfectie en grootheydt is ghekomen en ghestabileert ghelijck alsmen siet/ en dat dese Landen soo wel van naturen daer toe leggen / mitsgaders dat de meeste en grootste Negotianten des werelts in dese Landen haer hebben neergheset / ende haer selven / door Houwelijcken / koopinghe van vaste goederen/of bouwinghe van groote Huysen / ghelijck als daer aen vast ghenagelt / datmen echter uyt alle t'selve gheen vast Fondament mach maecken / nochte sich daer op verlaten. Die vande voornoemde twee Steden hebben beleeft / dat niet teghenstaende alle 't voor verhaelde / de Negotie / Zeevaert en Trafique nochtans van haer is ghewecken / ende in Hollandt en Zeelandt haer heeft neergheset : Sulcx datmen moet ghelooven dat deselve oock daer uyt wederom kan vertrecken / ende op een andere plaets bequamelijck ghetransporteert werden : Ende om yets dien aengaende te seggen / soo wil ick alle verstandighe persoonen te bedencken gheven / of men niet de meeste Trafique / Zeevaert en Commertie deser Landen onder 't ghebiedt vanden Hertogh van Holsteyn en Coning van Denemarcken/ bequamelijck soude konnen brenghen / stabileren en exerceren/voornamentlijck als zijn Majesteyt en Vorstelijcke Doorluchticheyt alle noodige assistentie daer toe dede / ende sulcx met ernst en affectie ampletteerden : wat mijn gevoelen aengaet dat is sulcx / dat ick niet en soude raden sulcx inde wint te slaen ende het daer op / alsmen seydt / niet te laten aenkomen : want dit moetmen weten dat de Negotie / en Zeevaert hem noyt aen eenige plaets heeft gebonden / noch dat sy haer nimmermeer aen een plaets eeuwich binden sal : Item dat de Negotianten soo seer sien op haer Trafijque / en Zeevaert / dat sy haer noch aen haer schoone Huysen noch playsante Speel-hoeven / noch Landen noch aenghetroude vrienden int minste niet en binden / maer alle deselve seer licht quiteren / als haer occasie gegheven wort te vertrecken : daeromme is hooghnoodich datmen wete waer door ofte waer mede datmen de Trafijque/Zeevaert en Commertie hier te Lande sal conserveren en vermeerderen ende alle middelen daer toe tenderende neerstelijck en sorchvuldelijck gebruyckt : ende alhoewel dat daer van veel valt te seggen soo kanmen alle t'selve nochtans in een korte somma begrijpen : Namentlijck/

Eerst,

Dattet van noode is dat de meeste Burghemeesters en Regeerders van onse stede! Cooplupden zijn / ofte ten minsten op d'een of d'ander manier bpde Negotie geintetesseert / op datse dies te beter en met meerder affectie deselve konnen assisteren.

Ten

Ten anderen, Jst van noode datse met communicatie ofte opt advijs van Coop-luyden en Winckel-houders alderhande goede wetten en Costumen maken/ende de selve doen observeren/ ja men behoort dien aengaende niet te weygeren voornamentlijck als een saecke by seker goet getal Coop-luyden wort versocht en gesoliciteert. Ten derden, soo en mach de Negotie met geen zware lasten werden bezwaert/want daer is sy een doot Vyandt van: Ten vierden, alle questien/krakelen en/processen/die onder de Cooplupden ontstaen/dienen naer Equiteyt door een korte expeditie / geeyndicht/geasopieert of gheetermineert te werden: Ten vijfden de korrespondentie der selver mach by ons selven niet gevioleert noch belet werden. Ten sesten, alle persoonen van Negotie moetmen beleeft en vriendelijck bejegenen/alle moghelijcke hulpe doen ende niet licht offenceren. Ten sevenste, Niemant behoort eenighe preferentie van consideratie boven anderen te hebben: Ten achsten, alle vreemdelinghen moeten willekom zijn/seer beleeft en vriendelijck ghetracteert werden/ende kort en goet recht genieten: Ten negenste, alle noodige voorschryvinghe en brieven van recommandatie aen buyten Lantsche Coningen/Princen en Steden/besendinghe aen de selve/en brieven van represalie/des noodich zijnde/mogen haer niet geweygert werden. Ten thiende, alle burgerlijcke twisten/oproeren/oneenicheden / beroerten en Oorlogen zijn doodelijcke pesten/en kranckheden voor deselve/die daerom in alle manieren gepreveniëert of haestelijck geweert moeten werden. Ten elfsten, alle hinderenissen soo te water als te Lande/moetmen oock sien te weeren/want de selve een vryen en ongemolesteerde uyt en ingang op't hooghste noodigh heeft: Ten twaelfsten, soo is voor alle dinghen noodigh / dat de Oost ende West-Indische negotie in dese Lande werde geconfineert / ende sorchvuldelijck ghemaintineert / ende dat alle andere Natien en volckeren/doch met behoorlijcke middelen/die werden ontrocken/en onthouden/het welcke dan na mijn oordeel/niet beter kan ghschieden / als door een generale Compagnie/ aen de welcke alle de Negotie van Oost en West-Indien/ Brasilien/ Guinea/en Angola/uyt dese Landen wert gedefereert/ met een eeuwich of langhduerende Octroy: ghelijck daer van in't verbolch van desen breder sal ghesepdt werden.

Aenwijsinghe

Datmen vande Oost en West-Indische Compagnien/maer een Compagnie dient te maecken.

Voorgestelt in drie Leden,

Het eerste Lit.

Daer inne aenghewesen wert, hoe datmen wel kan vande Oost en West-Indische Compagnien, een Compagnie maken.

WEder keerende dan tot ons voorgenomen propoost / daer ick een weynich van was afgetreden/soo staet voor eerst dit te examineren/ ofmen wel kan van die twee Compagnien een Compagnie maken / ende soo ja/ op wat wijse dat sulcx practicabel is.

Hier op staet te noteren / dat het Octroy vande Oost-Indische Compagnie is geexpireert / sulcx dat de voorseyde Compagnie geen recht meer tot die Negotie heeft boven yemant anders/ende dat het haer Ho: Mogende de Heeren Staten Generael/ of haer Ed: Groot Mo: de Heeren Staten vande Respectivt Provintien/vry staet daer in te disponeren naer haer welgevallen: waer mede ghenoechsaem is aenghewesen datmen het selve wel doen kan soo men maer wil: Niemandt vande Participanten of Bewinthebbers kan hem oock dien aengaende beklaghen / want sy alle met malkanderen dat over lange oock seer wel geweten hebbē/dat haer Octroy nu quam t'expireren.

Maer hier op mochte nu yemant vraghen / op wat maniere datmen van van die twee Compagnien een Compagnie soude konnen maken: daer op ick antwoorde/dat sulcx op verscheyde manieren kan gheschieden/ als namentlijck:

Ten eersten, Soo soudemen de West-Indische Compagnie konnen beneficeren met de Oost-Indische Negotie / ende haer Octroy daer mede amplieren / midts datse haer Capitael soo veel souden vergrooten als daer toe van noode waer/ ende datse de Provintie van Vrieslandt mede behoorlijcke portie geven tot contentement van beyde: De West-Indische Compagnie soude oock in sulcken gheval aende Oost-Indische Compagnie/ tot taxatie van onpartijdighe mannen / moeten betalen alle fortificatien en

vaste goederen die d'Oost-Indise compagnie in Oostindien heeft/ende die
de westindische Compaignie van doen soude hebben : Diergelijcke voet
soudemen oock konnen houden met alle de schepen en ghereet-schappen die
d'Oost-Indische Comp. heeft: wat aengaet haer negotie die souden alte-
mael / op de eerste aencomste vande schepen vande westindische Compa-
gnie op elck Cantoor in Oost-Indien moeten sesseren / ende haer Coop-
manschappen met haer eygen Schepen na Batavia vertrecken of versson-
den werden/soo sy daer dan eenige hebben / om met de eerste gelegentheyt
naer Vaderlant te gaen : ende in kas dat sy daer geen Schepen hebben/soo
soude de West-Indische Compagnie gehouden zijn deselve tot een redelijc-
ke prijs over te brengen : alle Coopmanschappen die hier te Lande niet en
dient/maer daer te Lande wel/deselve soude de West-Indische Compag-
nie moeten aen nemen/ten prijse dat die hebben gekost : of tot een redelijcke
prijs daer over datse met malkanderen konden accorderen : de West-Indi-
sche Compagnie soude moeten aennemen alle contracten die d'Oost-Indi-
sche Compagnien in Oost-Indien gemaeckt heeft ende alle de selve beloven
na te komen: alle persoonen in dienst zijnde vande Oost-Indische Com-
pagnie soude in dienst vande West-Indische Compagnie treden/ soo haest
deselve by haer gheimployeert wierden: soo langhe oock eenige haer beyde
dienden so lange mosten die oock van haer ghesamentlijck betaelt werden :
Alle uytstaende schulden vande Oost-Indische Compagnien soude by de
West-Indische Compagnie met gelegentheyt ingevordert ende aen de
Oost-Indische Compagnie goet gedaen konnen werden: gelijck oock alle
contante pen: silver en Gout diese in Indien heeft / tot redelijcke avance :
Ende also soude d' Oost-Indische Compagnie / haer schulden hier te lan-
den uyt haer overcomende goederen konnē betalen en afleggen/'t overige aē
haer participanten uyt deelen eñ also haer lange en groote rekeninge sluytē.

Ten tweeden, Men soude oock op de voor verhaelde voet de West-Indi-
sche Compagnie met d' Oost-Indesche Negotie konnen beneficeren/doch
onder die conditie datmen de particuliere Ingesetenen van Vrieslant mede
voor een sekere gedeelte daer inne soude laten participeren of teyckenen: wel
verstaende in het geheel : tot welcken eynde een nieuwen staet of Inventaris
soude moeten ghemaeckt werden by de West-Indische Compag. van alle
haer effecten en schulden ende alle de selve tot behoorlijcke prijse begroot :
daerby soude dan gevoecht moeten werden sodanige somme als sy geraden
vont haer Capitael te vergrooten : nu die van Vrieslant soudemen konnen
beneficeren omme in dit geheel Capitael gefourniert en noch te fourniren
vooren af sekere portie te herideren / mits contant, 't selve opbrengende en-
de dan kondemen voorts by affixie van biletten alle Ingesetenen van desen
staet open setten omme daer inne de rest te teykenen / ende dat onder alsulcke
Kamers als yder goet sal duncken/behoudelijc dat eerst en voor alle dingen
vast geset moet werden de respective Kamers of Collegien/en consequente-
lijck haer portie inde equipagie en administratie en alles wat daer aen de-
pendeert : hier door soude veel ghemiscontenteerde persoonen Ingesetenen
van desen staet oock bevredicht konnen werden/en alle redenen van misnoe-
gen

benomẽ/van datmen haer recht tot die negotie aen eenige particuliere geeft sonder haer consent/dewyle dat haer alsdan vry sal staen sodanich Capitael daer in te teyckenen/ voor haer ende haer kinderen/als sy sullen willen: sulx dat sy geen reden hebben sullen om buytenlantsche Potentaten teghen dese Compagnie op te hitsen/ende door deselve die te contramineren.

Ten derden, Ofte men soude oock op deselve voet de Westindische Compagnie konnen beneficeren / ende t'nieuwe Capitael / dat tot complement van node was/by de respective Provintien laten fournieren/ende niet by de Particulieren / noch by de tegenwoordige Participanten vande West-Indische Compagnie: ende dat na proportie van yder syn quota in de gemeene lasten van d' Oorloge / of alsulcke andere repartitie als deselve dan met malcanderen daer over souden konnen accorderen ende sulx alles tot voordeel der selver Provintien of poletique staet alleen/ in dier voegen dat eyghentlick den staet van dese Vereenichde Nederlanden met dat Capitael soude Participeren / doch onder de directie vande Kamers of Collegien alreede ghestelt en noch te stellen: ende alsoo soude Vrieslandt op die voet mede zyn portie ende Kamer daerinne konnen krygen/ de penninghen die daer toe van noode souden zyn/konden sy uyt het gemeen soecken na dat elck dat best geraden vont: ofte sy konden die Negotieren tot kleyne interesten/dat wel gaen souden: ende alsoo souden dese Negotie / administratie en regeringhe namentlyck van Oost en West-Indien/Brasilien/ Guinea en Angola den staet deser Landen directelyck mede aengaen/het welcke in veelderley respecten soo buyten als binnens Landts zyn nutticheyt soude hebben/Somen oock ongeraden vont / dat de respective Collegien vande provintien/als geseyt/daerinne souden Participeren/soo kondemen dat de Particuliere Steden van dien in haer prive vergunnen/ dat almede practicabel is/ende zyn consideratie soude hebben.

Ten vierden, De Oost ende West-Indische Compagnien soudemen oock met malkanderen konnen vereenigen / ende van haer beyde maer een Compagnie maken: ende dat in deser manieren: Namentlyck die beyde Compagnien soude eerst en al vooren / naer datse al daer over met malkanderen geaccordeert waren / by affexie van biletten doort heele Landt / alle haer Participanten moeten notificeren dat sy daer toe waren genegen/ofte haer Ho: Mo: soude t'selve konnen doen by forme van waerschouwinge/ op dat elck zyn actie/die hy daerinne heeft tydelyck soude mogen of konnen vercoopen / by aldien hem dat gheraden docht /en dat hy inde vereenichde Compagnie niet en sonde willen continueren; Daer na so mosten alle effecten roerende als onroerende goederen naer equiteyt en billickheyt getaxeert werden/ende dat van beyde de Compagnien: De schult vande onbetaelde subsidien moste ondert Capitael vande West-Indische Compagnien begrepen werden ende daer mede begroot: Ende wat dan d'een of d'anders Capitael minder wiert bevonden / dat soude die Compagnie / die te cort quam in contant moeten daer by fourneren/ende door haer Participanten op brengen: Ofte wat d'een of d'anders Capitael meer was / dat soude die Compagnien/die te boven quam / aen syn Participanten konnen uyt delen/somẽ sulx oordeelde beter te syn: van welcke resolutie de participantẽ

 van

van beyde de Compagnien inde boven genoemde affixie mede dienden ghewaerschouwt te zijn : wel verstaende datmen int taxeren en prijseren vande gheconquesteerde goederen / Landen en Steden speciael regart soude moeten nemen op d'oncosten ter saecke van dien gedaen als anders sints / omme de Participanten der selver Compagnien geen ongheliјck te doen / of reden geven van klaghen : de Capitalen dan ghegaleert zijn, de soudemen konnen de Provintie van Vrieslant sekere portie daer inne laten Participeren : ofte deselve soude konnen by de minste of zwackste parthye haer voeghen/ende alsoo een lit zijn vande selve / doch op sekere voorwaerde van wat administratie dat sy hebben soude vande vereenichde Compagnie/in somma/ men soude de oude accoorden vande Particuliere Oost-Indische Compagnien / hier op konnen examineren/ ende uyt deselve soo veel nemen als hier toe dienstich waer / ende alsoo nu wederom van twee leden een Corpus maken / gelijck alsmen doen van vier of vijf gedaen heeft.

Ten vijfden, Daer is noch een ander middel om die beyde Compagnien te vereenighen : Namentlijck / datmen haer beyder Capitalen aenneemt ten prijse dat die contant verkocht werden/ ofte op sekere gestelden tijdt sullen gelden / ofte men konde daer over aen beyde zijde sekere prijs beramen : ende dat yder Capitael alsoo begroot / het nieuwe Capitael sal zijn van haerder zijde / of een gedeelte van dien : als by exempel worden de Oost-Indische actien verkocht of getaxeert op vier hondert vijftig per cento/so soude het heel Capitael van dien na die prijs begroot konnen werden / ende dien volgens soo soude een persoon die nu maer een hondert ponden in die Compagnie herideert / alsdan vier hondert en vijftich ponden herideren : desgelijcx oock aen d'ander zijde / by aldien dat d'actien in de West-Indische Compagnie maer op hondert worden gerekent/so soude der selver participanten haer Capitael door dese vereeninge noch verkleyne noch vergrooten : doch soude deselve tot minder prijs gerekent werden/so soudemen konnen ondersprеken / om de Capitalen aen beyde zijde in ongebroken sommen of partijen te houden/gelijck nootsaeckelijck moet wesen/dat / wat de actien inde Oost-Indische Compagnie meer inporteren als vier hondert of vierhondert en vijftich/dat sulcx aen de respective participanten uytghedeelt sal werden : Ende aen d'ander zijde wat dat d'actien vande West-Indische Compagnie minder soude mogen ghetaxeert werden als hondert / dat de Participanten van dien dat incontant daer by sullen legghen/om haer Capitael vol te houden : desghelijcx oock so deselve boven de hondert of hondert en vijftich verkocht of ghetaxeert wierden/dat sy oock aen haer Participanten alsulck overschot of meerderheyt in contant uyt het ghemeen sullen uytkeeren : wel verstaende somen op desen voet accordeerde / so soude de schult vande beloofde en onbetaelde subsidien / ende die hier naer noch meer sullen komen te vervallen/ tot proffijt van't ghemeen moeten komen : gelijck oock tot laste van dien mede alle ende soodanighe penninghen die by d'een en d'ander Compagnie

oft

op de posito zijn genomen/en noch loopen met de verloope renten van dien/ gelijck oock alle processen en actien/wie die oock soude mogen aengaen/gemeen gemaeckt soude moeten werden: ende in dese gelegentheyt dat yders staet van Capitael by taxatie en moderatie soude werden aengenomẽ/dunct my onder correctie dat het Capitael vande West-Indische Comp. een merckelicke somme boven den prijs geschat moet worden/int regart vande Landen/steden en plaetsen diese in eyghendom besitten en den Coninck van Spaengnien door't recht der Oorloge afgenomen hebben/ende haer recht op de Gout en Silver rijcke Landen van Peru nieu Spagnien van hare Ho: Mo: een haer gedefereert/ofte in plaetse van dien op onkosten by haer gedaen om die plaetsen te bemachtigen: Die van Vrieslant soude als dan oock sekere portie in dat tweevoudich capitael gegheven konnen werden/ mitsgaders d'administratie van dien.

Ten lesten, Men soude oock een heel nieuwe generale Compagnie vande Oost ende West-indische Compagnien konnen maken: ende dat in deser manieren: namentlijck/dat de Paticipanten van beyde de Compagnien eerst/voor alle anderen gepre fereert konden werden omme daerinne te teykenen en te herideren alsulcken Capitael als sy tegenwoordich daerinne hebben: voorts of deselve souden vermogen haer Capitael te vergrooten/ elck Participant prorato sijn Capitael: ofte datmen dat soude open setten voor eenen ygelijck by affixie van billetten/daer van sal ick niet spreken/ maer dat laten staen in't oordeel van andere: voorts die van Vrieslant soude dan sekere portie en administratie in die Compagnie konnen gegeven werden: dese nieuwe Compagnie souden haer Capitael fournieren uyt d'effecten vande oude Compagnien/immers soo verde als deselve konden strecken: waer op dan alle d'effecten van beyde de Compagnie behoorlick souden moeten werden getaxeert/ende aen dese nieuwe Compagnie over gelevert / ende dat tot fournissement of op rekeninge vant beloofde Capitael: doch int taxeren vande plaetse diemen met de wapenen heeft gewonnen/dient goet regart ghenomen te werden op d'onkosten ter sake van dien gedaen/daer op sonde elck Compagnie sijn oude rekeninge moeten sluyten soo ras als sy konde/ende elck sijn schulden/processen krakelen/de nieuwe vereenichde Compagnie afhouden: wel verstaende soo dan bevonden wert dat uyt d'effecten van d'een of d'ander Compagnie de beloofde en geteekende somme niet kan gevonden werden dat in sulcken geval by elck vande Participanten van alsulcke Compagnie t' kort van dien prorato yders geteekende somme soude bygelecht moeten werden / ende wat Compagnie over heeft / sijnde alsulcke overschot uyt de nieuwe Capitalen uytgekeert werden:

Men soude noch andere voor-slagen aengaende dit point konnen doen/ maer also uyt de voor verhaelde genoegsaem blijckt / dat van beyde de Compaignien seer wel en bequamelijck een Comp. is te maken/ soo sal ick t'selve daer by laten.

Het

Het tweede Lit.

Daerinne de redenen ghestelt werden, waeromme datmen van beyde de Compagnien, maer een Compagnie dient te maken.

NU staet wyders te examineren de redenen en billickheyt van dese saecke/namentlyck/datmen van dese twee Compagnien / maer een Compagnie dient te maken/ soo nochtans dat wy de nootsaeckelyckheydt ende nootwendicheydt / dewelcke hier onder wel mede begrepen soude konnen werden/hier na bysonderlyck sullen vertoonen.

Voor eerst dan / segghe ick / dattet een seer groote onredelickheydt ende onbillickheydt soude zyn/ datmen aende Oost-Indische compagnie een nieu Octroy soude verleenen / te meer daerom / om dat sy voor desen prolongatie ghehadt heeft / die mede soo veel als gheexpireert is / dewyle dat sulcx soude stryden met de nature van alle andere Octroyen / die by de Heeren Staten Generael zyn ghegheven / ende noch daghelycx ghegheven werden / dewelcke immers altsamen op't eynde van haer vergunden tydt komen te cesseren : Ende derhalven even soo weynich recht als die daer toe hebben / even soo weynich recht heeft sy daer toe : Ende even soo weynich redenen als die soude konnen alligeren tot haer prolongatie / even soo weynich redenen soude sy daer toe konnen bybrenghen : 't Recht der Ingesetenen tot deselve Negotie / en kan noch en mach / sonder dessels consent/soo niet wech ghegheven werden : voornamentlyck / niet aen die gheene die soo veel Jaren die ghehadt hebben / ende die soo wel daer by ghevaren zyn : Ja het staet nu by den staet van't Landt vry/haer proffyt daer mede te doen / ende aende meest-biedende die te vergunnen / want daer door konde elck een van d' Inghesetenen daer aen komen. Daer uyt ick dan besluyte of datmen de selve Compagnie dient te dissolveren ofte ten minsten met de West-Indische Compagnie te vereeningen / mits dat 't recht der Ingesetenen daer in niet te cort geschiet.

Ten tweeden, Soo soude sulcx oock onbillick wesen / in't regart vande West-Indische Compagnie in't ghemeen en alle de Participanten van dien in't besonder/die opentlyck verclaren dat sy daer by merckelyck soude syn geledeert / namentlyck datmen aen d'Oost-Indische Compagnie nieuwe Prolongatie van Octroy soude vergunnen: Als voor eerst daer in dat haer daer by verboden soude werden op alsulcke plaetsen en Landen te mogen negotieren/ daer sy met geen recht uytgesloten kan werden : want sy heeft ymmers so goet recht om op Oost-Indien te handelen als die van de Oost-Indische Compagnien selfs ; ende waeromme soudemen haer dat recht

recht benemen ? Men behoort dat niet te doen : Alle Particulieren van desen Staedt vermoghen ymmers na de expiratie van eenich Octroy suix te doen t'geene haer daer by verboden was / Ja tot de alderminste persoon toe : en dat oock in seer cleyne en gheringhe dinghen / gelijckmen dat dagelijcx siet : Sal dan de West-Indische Compagnie / daer soo veel persoonen van qualiteyt / en trouwe Lief-hebbers vant Vaderlant / ende ware Christelijcke Gereformeerde Religie / onder sorteren / openlijck Geprejudiceert werden in haer goet recht / ende voor alle haer groote en onwaerdeerlijcke diensten / aen desen Staet ghedaen / niet soo veel recht moghen genieten als de minste Ambachs-man van't lant ! 'tsoude voorwaer / onder correctie / te onredelijck en niet te verantwoorden sijn : Ten tweeden, Soo souden sy oock grootelijckx daer by gheledeert sijn / in't regardt dat de Oost-Indische Compagnie van Jaer tot Jaer / tot haer groote prejuditie hier te Lande so groote quantiteyt Suykeren over sonde brengen / gelijck sy eenighe Jaren herwaerts begonnen heeft : Het welcke ymmers een saecke is int alder-minste voor de West-Indische Kompagnie niet te lijden : Tis op het Hoochste oock berispelijck ende met gheen schijn van redenen te bekleden : Want alle Octroyen worden ymmers met die meeninge en clausele gegeven datse geen andere gegeven Octroyen mogen hinderlijck sijn / wel dan / dewijle de West-Indische Kompagnie soo merckelijcke Interest daer by soude lijden / ghelijck sy nu eenighe Jaeren lanck Pattientlijck heeft moeten lijden / soo en kan alsulcken nieu Octroy in haer Prejuditie niet gegeven werden : Upt alle t'welcke ick dan besluyte / datmen om dese groote twisten voor te komen / van beyde die Compagnie een Kompagnie dient te maken.

Ten derden. 'Tselve soude oock strijden tegen d' Oude Practyque onder ons geobserveert in diergelijcke saken / datmen die vande Oost-Indische Kompagnie boven andere alleen met de Oost-Indische Negotie soude beneficeren / want 'tis ymmers notoyr datmen over ontrent vyf-en-veertich Jaren / als wanneer dat hier te lande verscheyde Oost-Indische Kompagnien waren ende consequentelijck menichte van Koop-Luyden en andere Patriotten die op Oost-Indien handelden / datmen geraden oock recht en billick geoordeelt en ghevonden heeft / niet alleen alle de selve Kompagnien in een Korpus te vereenigen / maer oock alle Ingesetenen vryheyt gegeven omme mede daer inne te moghen Participeren / en niemant uyt te sluyten die daer by Pretendeerde geledeert te sijn : Waeromme het dan nu oock meer als reden en billick is datmen de Oost en West-Indische Kompagnien in een Korpus vereenicht / ende van die twee Compagnien een maeckt : ende daer neffens alle die gheene daer meer onder ncempt of inlaet die Interest daer in pretenderen ghelijck voordesen gheobserveert is.

Ten vierden. Even ghelijck als het in een Huys-Vader op het hoochste te berispen is / dat hy het eene Kindt boven het andere beneficeert / die hem beyde even lief aenghenaem ende van waerde sijn / oock even na / ende

ende sonder dat hy eenige oorsaecke heeft / om d'een boven d'ander te avanceren/even alsoo soudet by den staet vant Lant/ onder korrectie/ qualyck gedaen zijn/dat sy aen d'Oost-Indische Compagnie ofte der selver Participanten alleen den handel van Oost-Indien op nieu wederom souden deferen/deselve daermede beneficeren/ende de West-Indische Compagnie daer van ontsetten : wat diensten en benefitien heeft desen staet doch van die Compagnie meer getrocken of genoten / als van de West-Indische Compagnie ? Ick ben wel seker datse niets dien aengaende weten op te brengen [behalven dat ick het contrarie hier onder sal aenwysen] waerom of om wat reden salmen dan aen haer die Negotie gheven ? by dewelcke sy Jaerlijcx veertich of vijftig ten hondert konnen winnen/ende aen de West-Indische Compagnie of der selver Participanten maer alleen suicken handel laten behouden/daer by dat sy ten hooghsten maer een simpelen Interest konnen ghenieten : ick late noch staen daer d'Oost-Indische Compagnie alreede haer Capitael vijf of ses mael en meer gheprofiteert heeft/ ende de West-Indische Compagnie ontrent maer eens. Voorwaer dat soude mijns achtens noch billick noch redelijck zijn : ende daerom soo ist noodich dat sulcx werde voorgekoomen door de vereeninge van die beyde Compagnien.

Ten vijfde, De goede en groote diensten / die desen staet by de West-Indische Compagnie boven d'Oost-Indische Compagnie heeft getrocken en genoten/die meriteren oock het selve/want tis immers onwedersprekelijck / datmen hier te Lande verscheyde maelen doort heele Landt solemnelijck heeft geviert/ ende Godt almachtich gedanckt/over der selver victorien/tegen den Coninck van Spangien/ onsen doot gezwooren Vyandt/ verkregen / ende over geen van d'Oost-Indische Compagnie : ende om wat Particulierder daer van te spreken: zy hebben immers met gewapender hant by naest de heele noortkust van Brasilien / als mede daerenboven noch het Casteel de Mina/Angola/het Eylandt van St. Tomee en andere plaetsen den Coninck van Spaengien fortelijck ontnomen : Daer-en boven hebben sy een-mael de selve Vloot genomen/ ende een-mael d'oorsake geweest datse vergaen is : Twee-mael hebben sy die oock ingehouden tot merckelijcke schade van den Coninck van Spaengien : Sy hebben oock drie-mael de Hondoeres Vaerders genomen / ende daer en boven noch wel hondert rijke geladen schepen/alle deselve hier int Vaderlant gebracht /en dien volgens den Coninck van Spaegnien ende sijn Ingesetenen notable afbreuck gedaen/ende op soo groote oncosten gebracht en sijn middelen soo danich doen spenderen / dat hy met geen vijftich Milioenen dat heeft konnen betalen : Ende is hy door alle t'selve soo verswackt dat hy sich tegen desen Staet niet heeft konnen defenderen / ende heeft moeten lyden en met goede oogen/ somen sept ./ aensien dat haer Ho : Mo : ende syn Ho : hem verschei de importante plaetsen/ groote en machtige Steden en Schansen hebben affgenomen/als onder andere den Bosch/ Wesel/ Mastricht/ Breda/ Grol/ Rijn-berck/en Gennip : gelijck oock sijn Majesteyt van Vranckrijck : waer uytmede ontstaen is/dat de Oost-Indische Compaignie in

Oost

Oost-Indien haer Staet tegen de selve genoechsaem versekert heeft/ende
dat Portugael oorsaeck en occasie gegeven is om het jock vande Coninck
van Castilien mede van haer hals te werpen : Gelijck oock Catalonien :
Ende neffens hem voor haer vyant te houden / ende alle af-breucke te doen :
Ja dit heeft hy met goede oogen moeten aensien / ende heeft het oock niet
konnen weeren dat Poortegael in alliantie met ons is getreden / teghen de
selve/ende ons alle syn Havens heeft geopent / waer van onder andere de
Rivier van Lixboa van al sulcke importantie is voor desen Staet / dat
t' selve na sijn waerde niet en is te segghen : Ende is daer aen met Godes
hulpe niet te twijffelen/soo desen Staet in d' Oorloghe met Castilien con-
tinueert / of daer uyt sullen wy de totalen ondergancк van dien beleven/
voornamentlijck somen dese conbynatie daer neffens practiseert / ende de
Portugijsen behoorlijck secondeert. Immers kanmen niet ontkennen
dat door de proceduren van dese Compagnie den Coninck van Castilien
oock mede quyt ghewooden is alles wat de Poortegiese natie in Brasilien
en Oost-Indien noch besat ende dat de Spaensche Colonien in West-
Indien seer verswackt zyn / int regaert dat het vijf de part van d' In-
woonders aldaer Portugijsen zyn/die de partij vanden Coninck van Por-
tegael ende dien volgens mede van ons by alle occasien sullen favoriseren :
Nu soo heeft de West-Indische compagnie tot alle t' selve haer capitael
tot tweemael toe vergroot / ende ten eersten daer toe geimplojeert en ghe-
risiqueert / sonder eenige proffijten eerst daer mede gedaen te hebben/ sulcx
datse ontrent drie-mael grooter Capitael ghefourniert heeft als d' Oost-
Indische compagnie/ende haer beloofde subsidien meerendeels noch moe-
ten missen : Waer teghens d' Oost-Indische compagnie niet sonderling
gedaen heeft tot af-breuck vande Koninck van Castilien / ende watse noch
dien aengaende begonnen of bedreven heeft / daer toe en heeftse niet haer
capitael maer alleen een deel van haer winsten geimplojeert / sulcx datse
dien onvermindert Jaerlijckx groote proffijten aen haer Participanten
noch heeft uytgedeelt / van vijf-en-twintich / dertich/ veertich/ vijftich/
ja het voorleden Jaer/ vijf-en-sestich ten hondert : Sy hebben oock van
tijt tot tijt groote subsidien vant lant ghehadt ende haer daer mede behol-
pen in haer voornemen. Uyt alle t' welcke ick dan bestuyte dat de meriten
vande West-Indische compagnie sodanich sijn/ datmen/onder correctie/
haer met de Oost-Indische negotie behoort te beneficeren of ten minsten
met der selver compagnie te vereenigen/omme daer door een-mael behoor-
lijcke loon van haer arbeyt/ of eerlijcke winsten of vrchuten van haere ver-
schoten penninge te genieten

Ten sesten. De quade en onghelijcke verdeelinghe vande Oost en West-
Indische Landen en negotien onder dese twee compagnien mitsgaders
der selver verscheyde maximen konnen dese separatie oock niet langher ly-
den : Want met wat schijn van reden salmen d'eene namentlijck de West-
Indische compagnie die landen maer alleen toe deelen en gheven die by den
Koninck van Kastilien worden beseten / ende die over al met zyn natie en
stercke Fortificatien en Garnisoenen zyn beset ; ende die den Koninck soo

lief zijn als d'appel sijnder ooghen die hy in twee maenden uyt Spaengien
kan te hulpe komen/by aldien die worden aengetast : Ende ter saecke van
t'welcke hy zijn leste middelen sal spenderen / ja sijne Nederlanden ende
t' geene hy in Oost-Indien noch besit quiteren / om de selve te behouden :
Sulckx dat de West-Indische Compagnie van eersten aen nootsaecke-
lijck/eer sy noch een stuyver proffijt had ghedaen / ende soo doorgaens een
sware Oorloge heeft moeten in handen nemen/ende daerinne continueren
gelijck sy noch moet doen ende dat niet alleen om hem die t'ontmachtigen/
maer oock om de veroverde plaetsen te ontsetten en te bewaren/ gelijckmen
dat gesien heeft onder andere by de eerste inneminghe en het tweede belege-
ringe vande Bay by de veroveringe van Pernambock / ende Pariba/ en
andere plaetsen / ende by de swaere toerustinghe door haer ghedaen om de
Bay t'onsetten als die vanden Coninck van Spaegnien met een vloot
van tachtich Schepen / te water ende een groot velt Legher te lande was
belegert / mitsgaders als hy met een machtighe Vloot van over de sestich
schepen en groote Krijsmacht uyt de Bay hare quartieren meenden t'over-
rompelen : Met wat reden segh ick / salmen dese Compagnie dit op den
hals schuyven/ende datmen daer en-teghen d'ander Compagnie/nament-
lijck d'Oost-Indische sal beneficeren met alsulcke quartieren daer den
Coninck van Castilien sonderlingh niet en besit / en t' ghene dat hy daer
noch heeft daer hy niet vierendeel so veel moeyte noch koste toe sal doen om
die te behouden/ Ja gheene om de selve wederom te krijgen/soo hy die eens
kompt te verliesen. Item wat reden soude oock dat zijn dat d'eene / na-
melijck d' Oost-Indische Compagnie / den vryen en profitabele heele
Oost-Indische negotie soude hebben / om met alle Koningen en volkeren
van dien/ vreetsamelijck te mogen negotieren sonder eenighe oncosten van
Oorloge teghen onsen vyant te doen/ende dat de West-Indische Compa-
gnie daer teghen alleen maer sal genieten den eenige handel van Guinea die
het seste-part soo veel niet en meriteert : Item wat reden ist dat d'eene na-
mentlijck de West-Indische Compagnie sijn Capitael drie-mael groo-
ter sal maken als d'andere : Item datmen d'eene haer Capitael ofte t'mee-
ste deel van dien in d' Oorloghe sal aenlegghen/ en dat d'ander geen occasie
daer toe en heeft noch sulckx niet en sal doen al heeft sy die / dan alleen met
geen gedeelte van hare gedaene proffijten. Ja soo nochtans datse die niet
tegenstaende aen haer Participanten Jaerlijckx veertich of vyftich ten
hondert proffijt sal konnen uyt keeren. Item dat Participanten van d'ee-
ne Compagnie perijkel sullen loopen van haer heel Capitael/ende dat d'an-
dere 'teenemael daer van verseckert sullen syn : Ja dat d'eene van tijt tot tijt
sijn Capitael sal moeten vergrooten/ sonder hoope van groote proffijten en
dat dander daer vry van sal zijn met verseckeringhe van sulckx : Ja noch
meer/dat d'eene sal perijkel loopen van sijn Capitael te vergrooten om dat
te behouden en d'andere in't minste niet. Item wat reden ist dat d' eene
Compagnie/ten besten genomen/maer occasie sal hebben om aen sijn Par-
ticipanten een simpelen interest voor proffijt uyt te keeren / en d'andere we
vijf ses en acht-mael soo veel : Item dat d'eene Compagnie doorgaens
besich

besich sal moeten sijn in d'Oorloge en d'andere in de Negotie? Item dat d'eene Compagnie meest alle zijn quartieren en se: fo die sy met de Wapenen gewonnen heeft/aen d'Ingesetenen van desen staet sal open setten om daer te mogen Negotieren en d'andere Compagnie niet een? : Item dat d'eene Compagnie gehouden sal zijn zijne plaetsen met veel en groote fortificatien en garnisoenen te bewaren en d'andere niet? Item dat d'eene perijckel sal loopen van dat den Coninck van Castilien hare gewonnen plaetsen d'een of d'ander tijt weder sal konnen bespringen/en dien volgens datse gedwongen sal zijn veel millioenen daer over te spenderen om deselve te defenderen of te ontsetten/en dat d'andere daer vry van sal zijn? Item dat de Bewinthebbers van d'eene namentlijck d'Oost-Indische Compagnie Jaerlijcx voor provisie sullen genieten ses of acht duysent guldens/en dander pas het vijfde part soo veel? In somma datmen d'eene Rijck/ weelderich/ aensienelijck/en machtich sal maken/en d'ander arm slecht/en veracht? ofte datmē aen weynich persoonen d'alderijckste en proffitabelste Negotien sal geven/ ende alle die vande West-Indische Compagnie daer van beroven? Het welcke also sulcx noch redelijck noch billick is/so en mach daeromme oock de voorseyde Oost-Indische Compagnie/geen nieu Octroy gegeven werden/maer sal noodich zijn / en brengt de reden en billickheyt mede dat de West-Indische Compagnie daer mede wert gebeneficeert / ofte datmen van die beyde een corpus of Compagnie maeckt. Men soude hier by noch eenighe redenen meer konnen voegen maer also deselve genoechsaem zijn tot voldoeninghe van dit tweede lit / soo sullen wij't daer by laten/ende tot het derde en laetste deel treden.

Het derde Lit.

Daerinne de nootwendicheydt en dienstelickheydt vande vereeninge der beyder Compagnien voorgestelt wert.

Uyt de reden en billicheyt die hier vooren is aengewesen soude wel noot-saeckelick moeten volgen de nootwendicheyt en dienstelijckheyt van datmen van d'Oost en West-Indische Compagnien maer een Compagnie te maecken/doch laet ons in't corte 'tselve hier mede wat examineren.

Voor eerst dan soo segh ick / dat d'eere en reputatie van den staet deser Landen ende de gelegentheyt van dien dat opt hoochste vereyscht/ende dat in verscheyde respecten. Want gelijck door de samen voeginge van beyde die machten of Compagniē/ d'aensienlijckheyt der selver Compagnie ongelijck in eer ende reputatie/soo buyten als binnens Lants / meerder soude zijn als nu/dat sy gesepareert bleven / so soudet insghelijcx voor den Staet van 't Landt meerder eer en respect zijn/dat het maer een Compagnie waer Dit sietmen klaerlijck by d'onderlinghe alliantien die onder de Potentaten en grooten werden ghemaeckt / namentlijck dat de parthijen van dien daer door in aensienelickheydt en respect by alle om-legghende volckeren toe-nemen / om dat die daer uyt / en dat ten rechten / oordeelen/ dat derselver Staet daer by te meer verseeckert ende b evestight is : Van

Van welcke nature oock dit een is / dat hoe een staet in onderlinghe regee
ringe beter wetten en regelen maeckt / hoe oock deselve in credijt en aensie
by alle volckeren toeneemt : hier van is niet noodich eenige exempelen va
volckeren of Rijcken / tot bewijs van dien by te brenghen / de reden sey; da
selve : Ist oude spreeckwoort oock waerachtich datmen seydt / Eendracht
maeckt macht, soo ist oock seker / dat / macht baert eer en respect, want di
beyde konnen niet ghesepareert werden : d'Oost-Indische Compagni
is daer van oock een levendighe ghetuyghe / wat t doen sy niet malkande
ren noch niet vereenicht waren / maer in onderlinghe Compagnien beston
den / namentlijck / in een Hollandtsche / Brabandtsche / nieuwe en oud
Zeeusche Compagnie / van wat respect waren sy doen meer als alle ander
Kooplnyden ? wat eer en respect track doch den staet daer meer uyt als uy
den handel van Italien en Turkijen ? maer soo haest sy met malkandere
in een lichaem vereenichden / soo ist respect van desen staet daer door merc
kelijck vergroot / soo wel hier te Lande by alle natien / als in Oost-Indie
by alle Coningen aldaer / ende van die tijdt af werden de Bewinthebber
Heeren genaemt / ende daer voor gerespecteert : even alsoo wie en sal oock
niet bekennen / dat wanneer sy Bewinthebbers vande Oost en West-In
dische Compagnie zijn / dat haer authoriteyt / respect en aensien niet groo
ter sal zijn / dan 't nu is ? daer uyt ick dan mede besluyte / dat d'eere en repu
tatie van desen staet / merckelijck sal vermeerderen / door de vereeninge va
dese twee Compagnien : Voornamentlijck so wanneer datmen goedt von
dat de Bewint-hebbers alsdan den naem van Raden / haer Kamers / de
naem van Collegien / ende haer vergaderinge van seventhien en negenthie
nen / den naem van den grooten Raedt van Oost en West-Indien / Brasi
silien / Guinea / en Angola soude nemen : Mitsgaders datse desen haer
grooten Raedt in 's Graven-Haghe hielden / in een bequame plaets aldae
by haer daer toe te bouwen / om alsoo dies te beter met hare Ho: Mo: zij
Hoogheydt / ende de Ed: Groot Mo: en andere Collegien en Heeren aldaer
aengaende haren staet te communiceren / en te delibereren : Eyndlijck da
haer Ho: Mo: alsdan oock geliefde den tijtel aen te nemen van Dominateu
of Gebieders in Oost en West-Indien, Brasil, Guinea, en Angola, soo wel als de
Koning van Castilien : Dit is oock noodich ten aensien van alle haer On
derdanen door alle de Vereenichde Nederlanden / want die konnen seer we
oordeelen datmen met gheen recht aen die vande Oost-Indische Compa
gnie prolongatie van Octroy kan gheven / sonder haer te prejudiceren / he
welcke dan oock respects-halven van den staet niet en behoort te geschieden
De reputatie vanden staet by alle volckeren lijdt dat oock niet / want dae
over soude deselve niet weynich schade lijden / als wanneer die aende West-
Indische Compagnie weder een nieu Octroy gaf tot prejuditie van hae
andere Onderdanen : Den Coning van Spagnien heeft oock noyt sulcx
willen doen / maer altijdt goede sorghe ghedragen / dat al zijn Onderdane
die hem even lief zijn / dien aengaende niet en hadden te klagen : waer uyt ick
dan besluyte / datmen nootsaeckelijck de West-Indische Compagnie me
d'Oost-Indische handel dient te benificeren / of van die twee Compagni
een te maken.

Hie

Hier en boven soo lÿdt den staet dat oock geensints/datmen aen d' Oost-Indische Compagnie weder op nieu Octroy sal verleenen / maer wel ter contrarie datmen haer vereenicht / want haer Ho: Mo: sullen daer door de onbetaelde subsidien voor een groot deel / ist niet al / mortificeren / ende in toekomende daer van bevrÿdt zÿn / voornamentlÿck soo sy die met een eeuwich of langduerigh Octroy benificeeren / daer se nu van d' Oost-Indische Compagnie het vierendeel niet en sullen trecken. Het welck dan een saecke is van geen kleyne consideratie.

Ten tweede, 't Selve soude oock insonderheydt hoochnoodich en seer dienstigh zÿn / om daer door de groote Trafique en Zeevaert deser Landen/gelÿck als aen en in deselve eens deels vast te nagelen / ende voor 't toekomende te bevestigen : een sake daermen voor alle dingen/ naest het maintenent vande ware Christelÿcke gereformeerde Religie / ende vryheyt der selver Landen/op moet letten/ende diemen behoort te betrachten/ ghelÿck dat uyt de beschrÿvinge der selver Trafique/Commertie en Zeevaert hier vooren in 't breede is vertoont : ende kan ten overvloet t'selve daer uyt afghenomen werden/ dat door de macht en authoriteyt van dese vereenichde Compagnie alle andere natien en volckeren van Europa selfs de Spangaerts en Portughÿsen/de voorsz handel van Oost en West-Indien/Brasil/Guinea en Angola/met Godes hulpe sullen werden ontrocken/ende in dese Landen getransporteert en geconfineert/sulcx dat gheen volck ons deselve/menschelÿcker wÿse ghesproken / weder sal konnen ontrecken/voornamentlÿck soo wy alle andere mede hulpen daer neffens gebruycken : het welcke dan sonder dese vereeninghe niet moghelÿck is / in 't regart datmen anders den grooten handel van Peru en nieu Spagnien niet machtich sal konnen werden / veel min den handel der selver Landen op de Manillis: welcken handel/alsnoch zÿnde in de macht vande Castilianen/ uyt der selver handen niet kan ghetrocken werden/ als by de conquesten van Peru en nieu Spagnien/dat geen werck en is vande tegenwoordighe West-Indische/maer vande vereenichde Compagnie. Ende bestaet sulcx in goede ende ghesonde redenen / want behalven dat daer door veel honderdt tonnen Goudts contante penninghen aen de Negotie en Zeevaert deser Landen/ wert ghebonden en vast ghemaeckt/en nergens anders gheimployeert konnen werden als hier / soo ist dat dese navigatien / bestaende alreede in honderden van Schepen / duysenden van menschen / Milioenen van Koopmanschappen/die Jaerlÿcx hier te Lande moeten werden uytgerust / ende daer wederom in komen/by haer selven veel Trafique/Commertie en Zeevaert mede brengen/ende treckt deselve handel alsoo ghelÿck als een waterbuys/ duysenden van menschen / honderden van Schepen/ menichte van Coopluyden en Ambachtsluyden na hem in dese Landen / die daer aen dependeren/tot veel duysent dienstboden toe/sulcx dat dese handel in dier manieren hier te Lande eens ghevesticht zÿnde / daer d' Oostersche en Noordsche Zeevaert en Commertie is/ soo treckt se voorts tot hem alle ofte meestendeel vande generale Commertie/ Zeevaert en Trafique des werelts/ als daer aen dependerende/ende daer uyt spruytende/vindende d' eē by d' an-

der haer so wel geaccommodeert datse na menschelijcke insichten / van van malkanderen niet en sijn te scheyden/even gelijck een goet Houwelijck ten sy door de doot/dat is / door den ondergang des werelts ende anders niet/wy hebben ten deele dat aen Spaengnien en Poortugael ghesien/namentlijck dat de selve Landen/door dien dat sy alleen de selve Negotie hadden/een seer groote handel en Zeevaert gehadt hebben/die sy door dat middel naer haer trocken/de welcke sy wederom/naer advenant soo veel verlooren hebben/als sy die sijn quyt geworden.

Voorts dient mede wel ghenoteert dat het voor den staet van't Lant tot dien eynde als noch niet geraden is/volghens d'exempel vanden Coninck van Portugael/de vaste plaetsen van Oost-Indien met haer Garnisoenen selfs te besetten op seker regelemen alle de Ingesetenen desen staet vryheydt te geven om op Oost-Indien te handelen/gelijck dat int particulier / des noodich sijnde/soude konnen werden vertoont. Item dat mede d'Oost-Indische Compagnien niet en kan werden vergunt een nieu Octroy of prolongatie van dien : als meermaels aengewesen is, so en is van geen beter raedt ten eynde voorsz / als aen de West-Indische Compagnie d'Oost-Indische handel te geven/ofte die twee Compagnien in een lichaem te vereenigen/om alsoo door dat middel den alghemeenen handel deser Landen in en aen deselve vast te naghelen. Want d exempel vande Portugysen leert ons dat klaerlijck/namentlijck dat sy den handel van Oost-Indien/ Brasil/Guinea en Angola zijn quijt gheworden / by foute van een machtighe Compagnie/want den Coninck hebbende op andere plaetsen soo veel te doē heeft haer na behooren niet konnen secondeeren/ of beschermen / sulcx dat sy eygentlijck zijn geabuseert by haer souvereyn / daer op dan desen staet wijselijck heeft te sien / ende men mach segghen datmen wil / daer en is gheen vaster/noch sekerder middel / om d'alghemeene negotie in dese Landen te stabileren en te bevestigen/ als de vereeninge van dese twee Compagnien/ ofte datmen aen de West-Indische Compagnie d'Oost-Indische negotie mede vergunt.

Ten derden, Den staet vande West-Indische Compagnien vereyscht dat op't alderhoochste : want een ygelijck is wel ghekent/hoe noodich datmen tot dienst van desen staet gheacht heeft/de voorseyde Compagnie hier te Lande op te richten / ende te ghemoet siende de groote swaricheden die haer soude ontmoeten/heeft men oock noodich gevonden de selve met eenige plaetsen van Negotie te voorsien/gelyck als van de Guinea/Capo verde ende Virginia of nieu Neerlant/Mitsgaders met belofte van eenighe subsidien jaerlijcx te doen hebben/alsomen voor die tijt haer met geen plaetsen meer en konde beneficeeren/om dat die van d'Oost-Indische Compagnie gedefereert waren: Men hoopten of vertrouden dat sy daer mede genoechsame middelen hadden omme de Landen van Brasilien / Peru ende nieu Spaengien te conquesteren of den Coninck van Spaengnien die ontmachtigen : De particulieren hebben op die hoope oock hare penningen gefourneert/niet denckende dat het werck so swaer onder de handt soude vallen : men heeft haer de beloofde subsidien niet betaelt veel min extraordinaris geassisteert inde groote inter prinsen/by haer voorgenomen en groote swaricheden haer overgekomen/datmen nochtans behoorde gedaen te hebben :

men

nen heeft haer noch daer toegebracht dat se haer Capitael tot twee mael toe hebben vergroot/ende de geconquesteerde plaetsen in Brasilien open gestelt voor alle d'Ingesetenen van desen staet/omme derwaerts te mogen Negotieren ende aldaer te gaen woonen mits betalende alleen sekere recognitie: ondertusschen soo blijft dese Compagnien gelijck als int werck steken/ende is niet machtich 'tselve voort upt te vaeren / ten sp dat sp extraordinairische hulpe heeft: set hier nu by datse oock tot die staet zijn gekomen datmen haer tot groote en excessive kosten van 't Landt soude moeten assisteren om haer te maintineren / by aldien datse van den Coninck van Castilien met Oorloge wiert aengetast/daer se niet heel vry van en is/ Ick vraghe dan nu alle wijse en verstandige persoonen/alle trouwe Lief-hebbers van 't Vaderlant/of men nu niet en behoorde alle dese inconvenienten voor te komen/ dewijle het nu kan geschieden en den rechten tijdt is? Ende dien volghens datmen de West-Indische Compagnie niet behoorde met de Oost-Indische negotie te beneficeren / ofte met d'Oost-Indische Compagnie te vereenigen? als wesende de eenige remedie van dien.

Ten vierden, Den staet vande Oost-indische Comp. is 'tselfde oock aldernootsaeckelickst: want dat kanmen immers niet ontkennen / dat haer Ho: Mo: onder reverentie/aen haer geen nieu Octroy in prejuditie van alle ingesetenen deser Landen/en specialic van de West-indische Comp. en derselver participanten kan verleenen / gelijck dat hier voren overvloedich is aengewesen/sulx dat/als den staet deser Landen al gheraden vont d'Oost-indische handel aen een bysonder Comp. te defereren/ende de West-indische Comp. daer mede niet te benificeren/dat echter haer tegenwoordige comp. die benefitie niet en soude mogen genieten/maer nootsakelijck moeten ghedissolveert werden/ende een nieuwe Oost-indische comp. weder opgerecht en dat met affixie van billetten door 't heele Landt / op dat alle Ingesetenen daerinne mogen teyckenen of participeren so sy willen / ende niemant dien aengaende hem heeft te beklagen/ofte dat daerinne by de respective Staten of Steden sodanige andere voet op wert beraemt als haer noodich en dienstich dunckt. So wanneer nu die vande Oost-indische Comp. dat wel considereren/so wil ick haer selfs vraghen/of haer Staet en conditie de vereeninghe met de West-indische Comp. niet nootsakelijck ende op het alderhooghste noodich is? want daer door sullen sy in effecte krijgen 'tghene sy begeeren/en anders niet met allen.

't Soude de Oost-Indische Compagnie oock niet wel smaken / dat den staet van 't Lant resolveerde eñ sulcx raetsaem vont/ d'Oost-Indische negotie voor de particulieren van desen staet of alle negotianten van dien open te stellen/ende dat op sekere regelementen volgens d'exempelen vanden Coningen van Portugael en Castilien het welcke nochtans by den staet met goede redenen heel wel gedaen en gepractiseert soude konnẽ werden/ja selfs tot haer en haer onderdanen groot proffijt: nu vrage ick alle verstandigen persoonen of voor d'Oost-Indische Compagnie dan niet best is/en voor haer nootsakelijck datse met die vande West-Indische Compagnie in tijts aenspant/die inden arm neemt ende daer mede accordeert/ende also een corpus maken/ende gesamentlijck by den staet vant Lant versoecken dat sulcx by hare consent mach geschieden ende dat haere Ho: Mo: aen de selve willen verleenen een eeuwich of langdurende Octroy?

Ten vijfden, De welvaert van beyde d'Oost en West-Indische Com
pagnien is derselver combinatie oock gelegen : want voor eerst sullen all
inperfectien van haer beyder Compagnien daer door gantsch wech geno
men werden/even gelijck alsmen van twee inperfecte wijnen/te weten/va
een wrange en mide/of van een stijve en soete/een goede en volkomen wij
maeckt/ met die onder een te mengen : te weten /d'Oost-Indische Com
pagnie hebbende verscheyde inperfectien / sal door de vereeninghe met d
West-Indische Compagnie daerinne verbetert werden / door dien deselv
gelegentheyt heeft om alsulck ghebreck of inperfectie selfs te remedieren
ofte door mededeelinge van hare overvloedicheyt te suppliere / gelijck ooc
aen d'ander zijde d'Oost-Indische compagnie in dier voeghen d'inperfec
tien vande West-Indische compagnie sal wech nemen. Als namentlijck
de kleyne eygen Jurisdictie/de weynich colonien van onse eygen natie/ en
de de kleyne occasien daer toe/die d'Oost-Indische Compagnie nu heeft
sal de West-Indische compagnie uyt haer overvloet verbullen : Item
de kleyne Negotie/ en de weynich plaetsen van dien / die nu de West-In
dische compagnie heeft / sal d'Oost-Indische compagnie uyt haer over
vloet te baet komen : Item d'onsekerheydt van d'Oost-Indische nego
tie / dewijle dat die meerendeels bestaet in't faveur ende de gunste vand
Koningen aldaer/wort van geen inportantie door dien de West-Indisch
compagnie vaste en sekere gelegentheydt daer toe heeft / daermen ondertus
schen kan negotieren / terwijle de verloren in Oost-Indien geredresseer
wert. Item daer d' Oost-Indische Compagnie nu weynich occasien
heeft om den Koninck van Castilien afbreuck te doen/tot dienst van dese
Staet/en vergrotinge der selver Trafyque/ Zee-vaert en Commertie/dae
heeft de West-Indische compagnie soo veel te overvloediger occasie toe
Item gelijck de West-Indische compagnie nu niet machtich genoech en
is om Peru en nieu Spaengien den Coninck van Spaengien t'ontweldi-
gen : Soo salmen dat konnen doen als sy vereenicht sijn. Item gelijck by
Oost-Indische compagnie nu de plaetsen / die den Coninck van Castilien
in Oost-Indien besit / als van de Manilles en andere/ niet wel mogelijck
sijn te bekomen / door dien dat hy de selve uyt Peru en nieuw Spaengien
seer bequamelijck kan seconderen/ soo salmen dat seer gemackelijck konnen
doen alse vereenicht sullen sijn. Item daer nu d' Oost-Indische compa-
gnien de silverrijcke schepen / die alle Jaren uyt West-Indien na de Ma-
nilles met tachtich of t'negentigh tonnen Gouts gaen / niet weten te crij-
gen/ salmen met Gods hulpe wel be komen na de vereeninge. Item ghe-
lijck de West-Indische compagnie nu gheen raet en weet om de costelijcke
ghelade n schepen te nemen die alle Jaren uyt de Manilles in West-In-
dien komen/ waerdich hondert en twintich en meer tonne Gouts/ soo sal-
men dat seer wel te weech brenghen als sy met d' Oost-Indische compa-
gnie sal vereenicht sijn. Item daer nu / noch de Oost-Indische noch de
West-Indische compagnie uyt Peru/nieuw Spaengien/ Brasilien ende
Manilles/of andere plaetsen van Oost-Indien/ noch oock uyt de selve op
de voorseyde landen directelijck konnen noch mogen negotieren / so salmen
door

door de vereeninge metten tijt dat doen : Upt alle t' welcke dan ooghschijnelijck blijckt ende gelijck als met handen is te tasten dat door de vereeninghe van dese twee Compagnien een volmaeckte / parfectie en volcomen compagnie sal ghemaeckt werden / die niet alleenlijck Jaerlijx aen haer Participanten groote winsten sal konnen upt-keren/maer noch daer en boven den Koning van Kastillien/sonder haer capitael te pericliteren of tselve daer toe te imploperen / groote Oorloge aen doen. Want sp dat met een gedeelte van haer winste sal effectueren.

Ten sesten. De voorseyde vereeninge deser compagnien is oock nootsakelijck en dienstich / om dat daer door den Koninck van Castilien de aldergrootste schade/desen Staet de aldergrootste dienst / ende de waere Christelijcke Gereformeerde Religie seer wijt uptgebrept en voort geplant sal konnen werden/ sijnde alles selve wel de voornaemste en princepaelste intentien soo vanden Staet vant lant als de West-Indische compagnie in't oprechten der selve / ende die daeromme wel specialijck betracht moeten werden: Alsmen nu gaet consideren en overslaen alle d' Oorlogen die de Oost en West-Indische compagnien vanden beginne tot desen dage toe hebben gevoert / soo salmen bevinden dat Portegael ende niet Kastilien epgentlyck daer by meest is beschadicht en ghekrenckt / ende dat alle de selve van soo groote consideratie nu niet en sijn of gheacht moeten werden als wel voor desen aleer dat het Koningrijck van Poortegael het Kastiliaensche Jock hadde afgeworpen : Ende dattet daerom eensdeels wel te wenschen waer dat dese twee compagnien alle hare crachten voornamentlijck tegen de Castiliaensche haer Kolonien gebruyckt hadden / want so soude den Koninck van Kastilien nu moghelijck niet een voet; Landts in West-Indien meer besitten/ende consequentelijc oock niet een plaets meer in Neerlant hebben. Daer desen Staet soo veel aengeleghen is : Alsmen oock gaet over leggen de groote en machtige velt-Legers die desen Staet ondert beleydt van sijn Ho: de Heere Prince van Orangien te velt hebben gebracht/ende de groote kosten die sp hebben gedaen / omme de Koninck van Kastilien upt de verheerde Nederlanden te jagen. Item/ datse sijn Majesteyt van Vranckrijck oock beweecht hebben/omme tot bevestinge van sijn staet/haer daerinne te assisteren / soo kanmen lichtelijck daer upt wel oordelen hoe nodich sulx sp tot volkomen bevestinge van desen Staet/maer niet sonder met eene te bekennen dat soo lange den Koninck van Kastilien breetsamentlijck sijne landen van Peru en Nieuw Spaengien beset dat het noch by ons noch by Vranckrijck noch by ons beyde niet wel ongelijck en is/hem selve sijn Nederlanden t' ontmachtigen/of daer upt te drijven : Maer nu is een bekent middel voor handen omme dit groot goet voor desen Staet en alle haer Bontgenoten/met Godes hulpe/te weghe te brengen/ Ja selfs niet alleen bupten of met weynich van haer kosten/maer oock tot merckelijcke profijt en voordeel van haer en haer onderdanen : Namentlijck door de vereeninge van d' Oost en West-Indische compagnien / daer toe nu den rechten tijt geboozen en twelcke oock wel doenelijck is ghelijck hier voozen int langhe is vertoont.

Nu hier op soude yemandt mogen vragen op wat manier datmen 'tselve sal te weghe brengen/sonder het Capitael te consumeren/diminueren noch

E te

te perickliteren gelijck de West-Indische compagnie heeft ghedaen / ende 'twelck ooch in alle manieren vermijdt moet werden ? Waer op ick antwoorde/dat ick sulcx ooch heel wel kan begrijpen/ende daerom van advijs ben dat dese Compagnie haer saken sodanich aenleggen moeten/datse jaerlijcx aen haer participanten precijs uyt konnen keeren/ende dat uyt de ghedane winsten/den Intrest van't Kapitael/ wel verstaende / d'eerste vijf of ses Jaren : Voorts datse de resterende winsten alleen en niets van't Kapitael tot d'Oorloge moeten aenleggen.

Ick weet ooch wel dat eenighe sustineren / dat de Landen van Peru en Nieu Spagnien beseten zijn met de Kastiliaensche natie / datmen seer bellicieus volck is/ende dat se van naturen soodanich legghen/ dat wyder seer qualijck aen of in konnen komen/ende ter contrarie den Koning van Kastilien seer kort en ghemackelijck / ende dattet derhalven voor dese compagnie niet mogelijck sal zijn deselve Landen te vermeesteren : dan deselve sullen wederom gelieven te considereren. Ten eersten, dat teghenwoordich den Koning van Kastilien tweevuldigh gheoccupeert is in Spagnien/ soo tegen de Portugijsen als Kataloniers/zijnde twee machtige doodt vyanden en die noch van Vranckrijck en desen staet geassisteert werden. Ten tweede, dat hy hier in Nederlandt desgelijcx in een tweevoudige Oorloge geinvolveert is/namentlijck tegen zijn Maj. van Vranckrijck/ende dese vereenigde Nederlanden/twee vyanden daer hy hem niet teghens kan beschermen/ ghelijck als wy Jaerlijcx sien. Ten derden, Dat hy ooch in een nieuwe Italiaensche Oorloghe is vervallen die hem extraordinaris kostelijck sal vallen ende seer incommoder. Ten vierden. Dat Arogon Andalusia, en Napels hem suspect sijn/ daer sy moet na om sien en voorsorge dragen. Ten vijfden. Dat hy door't verlies van Poortegael sijn beste haven / te weten/de revier van Licxboa, en sijn beste en meeste Zee volck verloren heeft / om na West-Indien te equiperen Ten sesten, Dat hy door't verlies van Brasilien soodanich belet is dat hy seer swaerlijck eenige Vloten of schepen na de Zuyt-Zee kan senden/om dat sy nu de selve aldaer niet en kan refreschereren. Ten sevensten, Dat hy door't missen van Angola sijne voorseyde West-Indische Landen en insonderheyt sijne silver-mijnen aldaer dapper geincommodeert en gediscontenteert sijn. Ten achsten. Dat wy door de conqueste van Brasilien seer bequaeme ghelegentheyt hebben om de voorsz Landen van Peru en Nieu Spagnien 'tsy door de Zuyt-Zee / 'tsy door de Noort-Zee / 'tsy door de revier van La Plata ter sijde in cortheyt opt onversienste aen te tastē en te bespringen. Ten negensten, Dat den Coninck van Castilien door de Catalonische Oorloge genootsaeckt is om een machtige scheeps armade in de Straet te houden/ tegen die van sijn Majesteyt van Vranckrijck.

Ten tiende. Dat hy soodanich genootsaecke is / dat hy sijn beste Krijgsvolck uyt West-Indien t' voorleden Jaer heeft moeten ontbieden : Ende dien volgens dat hy tot daer toe / door allle 'tselve is gebracht/dat hy sijne voorsz Landen van Peru / en Nieuw Spaengien na behooren niet en kan assisteren/noch van volck / noch van Ammonitie / noch van Officieren/ noch van Schepen en andere behoeftigheden daer toe noodich. Ende dien volgens dat het nu den rechten en gewenste tijt is om de voorsz Landen aen te tasten/ende dat dese vereenigde Compagnie daer toe seer bequame ghelegentheyt sal hebben.

Hoe ofte in wat manieren dat nu dese Compagnie dient te procederen/ om de voorsz Landen te conquesteren / dat en is niet wel te beschryven/ also d'aenslagen der Oorlogen soo langh beraedt te voren qualijck konnen lijden/en geensints die alle man en den vyant bekent zijn / den tijdt en d'occasien zijn de baermoeders van dien / sulcx dat ick met recht van onverstandicheyt en onvoorsichticheydt soude mogen beschuldight werden / by aldien dat ick dien aengaende hier sulcx trachte te doen.

Ondertusschen evenwel om niet heel daer op stil te zwijghen/soo wil ick alle verstandighen te bedenken geven/ ende vragen / of niet dese compagnie haer sal konnen meester maecken van Rio de Plata, 'tsy by't innemen van't Stedeken Bones Ayrix, dat onder den Koning van Kastilien staet/ of eenich ander bequame plaets aldaer te Fortificeren; Item/of daer mede die van Peru niet benomen soude zijn alle haer correspondentie en commertie/ die sy daer lange met zwarten/die daer uyt Angola wierden gebracht / en andere Koopmanschappen hadden; ende ter saecke van 'twelcke voor desen jaerlijcx veel hondert duysent stucken van achté uyt Peru tot Bones Ayrix wierden gebracht. Item/of niet dese compagnie als dan sal konnen de voorsz Riviere de La Plata met alle zijn navigable kleynder Rivieren/daer in vloeyende/volkomen en perfect ontdecken; en vernemen wat volckeren op/ aen en by deselve legghen; of sy oock niet sal konnen trachten een bequame plaets of twee op de Frontieren van Peru langs deselve Rivier te Fortificeren/om daer door de naest gelegen plaetsen te subjugeren of onder contributie te brengen; Item/ of men in dese voorsz ontdeckinghe niet mede soude sien een bequame passagie te vinden om by de Chinesen te komen/om daer langs met haer te handelen/over Goudt dat daer in overvloedich ydt is/so my bericht is/en om haer te wapenen tegen de Castilianen; Item/ of dese Compagnie niet sal konnen uyt dese Riviere van La Plata / ofte Fernambucq, met een Vloot Schepen en behoorlijck ghetal Krijgs-volck vertrecken / ende na de Zuydt-Zee gaen; ende op de Kusten van Peru en Nieu Spag nien haer meester maken van twee of drie bequame plaetsen aldaer; ende deselve Fortificeren en besetten; Item / of niet daer door de voorsz Landen grootelijcx getroubleert en misnoeght souden werden; Item / of niet dese Compagnie met weynigh Oorlogh-Schepen in de Zuydt-Zee alsdan te houden/die van Peru van Jaer tot Jaer niet sal konnen al haer Silver-Schepen nemen / die veel Milioenen waerdich zijn / als sy nae Pannama gaen / om 'tselve daer over te Schepen na Castilien; als mede al haer Schepen die van daer na Peru komen / met veel kostelijcke Koopmanschappen geladen; ofte ten minsten deselve beletten te gaen en te komen; Item/of door alsulcke meeninge of belettinge het Landt van Peru niet genoechsaem van Castilien afgesneden sal zijn; ende van alle behoeften berooft werden; en dies te bequamer daer na te conquesteren; Item/ of dese Compagnie met haer Schepen / ghestadich in de Zuydt-Zee houdende/ Jaerlijcx niet sal konnen de rijcke silver-Schepen nemen / die uyt Nieu Spagnien na de Manillis gaen; ende die van daer wederkeeren / met veel Milioenen aen Koopmanschappen; ofte ten minsten deselve beletten te gaen of te komen; Item/of door alsulcke meeninge of belettinge/ die van West-Indien den handel van de Manillis niet en soude werden benomen;

Item

Item/of deſe Compagnie daer door en 'tverbrandẽ van alle andere Schepen die ſy inde Zuydt-Zee bekomen/niet de Mantilis en alle andere plaetſen/die den Koning van Kaſtilien in Ooſt-Indien noch heeft/vande voornoemde Landen van Peru en nieu Spagnien / niet en ſal af-ſnyden ? ende daer door alle deſelve onmachtich maecken / om haer ſelven te defenderen ? Item/of niet deſe Compagnie uyt Pernamburg met Scheepſ-vloten en macht van Krÿgſ-volck des Konings Weſt-Indiſche Landen en Zee-plaetſen/in de Noort-Zee gelegen/op't onverſienſte en in korten tÿdt kan beſpringen/belegeren/en innemen ? Item/of ſy oock niet met haer Vloten en Schepen op de ſilver-Vloten/Hondures-vaerders/en andere Schepen vande Caſtilianen konnen paſſen ? Item / of ſy met den Koning van Portugael niet ſoude konnen accorderen om geſamentlÿck met ſeker ghetal Oorlogh-Schepen alle Iaren / ofte alle twee of drie Iaren / nae datſe verſtaen dat dienſtigh is / op de ſilver-Vloot te paſſen teghen dat die over komt ? Eyndlÿck om af te breken en uyt ons propooſt te ſcheyden / of niet deſe Compagnie voorts met kleyne moeyte de voorſz Landen van Peru en nieu Spagnien ſal bemachtigẽ/als wanneer de principaelſte zee-plaetſen van dien ghewonnen/ ſy van alle Negotien en behoeften berooft/en van den Koninck van Caſtilien en Spagnien afgeſneden en verlaten ſullen zÿn. Alle 'twelcke dan na mÿn oordeel by deſe Compagnie wel doenelÿck zÿnde ſoo beſluyte ick daer uyt/datmen tot af-breuck vanden Koninck van Caſtilien niet beters kan doen/als van d'Ooſt en Weſt-Indiſche Compagnie maer een Compagnie te maken. Daer is oock niet aen te twÿffelen/ of den Koning van Kaſtilien/ ſal deſe conbinatie oock ſoodanich apprehenderen/ en hem daer over meer ontſetten / als over eenige van zÿn andere Oorloge/ door dien hy ſeer wel kan begrÿpen/dat daer uyt de doodt ſieckte van zÿnen ſtaet ſal ontſtaen/en dat hy daerom alle devoir ſal doen tot de gemeene vrede/alwaert oock ſoo te ſpreken tot zÿn groot nadeel / om deſe conbinatie te verhinderen.

Hoe grootelÿcx nu de conqueſte van deſe landen ſoude dienen tot de voortplantinge vande ware Chriſtelÿcke gereformeerde religie/is niet noodich hier int brede te dedeceren/om dat de ſaecke daer van ſelfs ſpreeckt.

Hier hebt ghy dan int korte mÿne redenen en inſichten/waeromme datmen vande Ooſt en Weſt-Indiſche Compagnien / maer een Compagnie dient te maken : Waer by yder de ſijne kan voegen die van ſelfde opinie is/ om dies te bequamer ſtoffe te hebben alle teghen-ſprekers en Contramineurs tegen te gaen/ ende het goede/ en nodighe werck te vorderen/recommanderen en arreſteren.

Ick ſoude met eene op de Principaelſte gronden, en redenen vande tegenſprekers wel geantwoort hebben/maer uyt vreeſe dat ick eenige mochte overſlaen/en dit geſchrift te groot ſoude werden / ſoo heeft my beter gedacht daer mede te ſupercederen tot dat ſy hier op geantwoort ſullen hebben. Beſluytende dan ſeg ick / datmen nu ter tÿt niet beters / niet dienſtelÿckers noch niet nootſaeckelÿckers kan doen/als van d' Ooſt en Weſt-Indiſche Compagnien maer een Compagnie te maken.

EYNDE.

